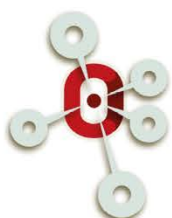

På Herrens Mark – et konfirmandportræt

KONFIRMANDCENTER

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
1. Perspektiver på unge, hverdagsliv og fællesskaber	4
2. Fritidsliv, friends og forældre	7
2.1. Fritidsliv og frirum - danske teenagers fritidsvaner er i opbrud!	8
2.2. Hvad motiverer, når man går til noget?	9
2.3. Den frie tid: Skal vi være sammen – hver for sig?	10
2.4. Friends og følgere: Man er stadig sammen – men på en anden måde	12
2.5. Forældre og andre betydningsfulde voksne	13
2.6. Unge og religion - Just in case	15
3. Konfirmanders religiøse identitet, erfaringer og praksis	17
3.1. Efterladt på Herrens mark - døbt uden dåbsoplæring	18
3.2. Religiøs identitet	19
3.3. Religiøs praksis er ikke en del af hverdagslivet	20
3.4. Samtaler om tro og religion	21
Opsamling	23
3.5. Det religiøse landskab er under forandring	23
4. Hvorfor konfirmeres? Hvad er intentionen?	24
4.1. Konfirmation er mit eget valg	25
4.2. Jeg gør det ikke, fordi vennerne gør det, men det er fedt at ens venner er der	26
4.3. Konfirmation er en tradition, jeg vælger til	27
4.4. Det er bare, fordi jeg tror på Gud, derfor! – at bekræfte eller at blive bekræftet	27
4.5. Fest og gaver uanset hvad, men der skal være noget at feste for!	28
Opsamling og spørgsmål til refleksion	30
5. Motiver for konfirmandforløbet set fra et konfirmandperspektiv	31
5.1. Religiøs afklaring	32
5.2. Viden, forståelse og fortrolighed	32
5.3. At gå til præst – uden at have forventninger til at lære præsten at kende	33
5.4. Forældreindflydelse	34
5.5. Konfirmandernes religiøse identitet har betydning for deres motiver	34
Opsamling og spørgsmål til refleksion	35
6. Hvad er vigtigt, når man deltager i et konfirmandforløb?	36
6.1. God stemning, fællesskab og venner	38
6.2. Frirum – det er ikke et pres at gå til præst	41
6.3. Viden og læring, der giver kundskab og kendskab	42
6.4. Religiøse erfaringer	43
6.5. Aktive og deltagende	43
Opsamling og spørgsmål til refleksion	44
7. Perspektiver på Herrens mark	45
Litteraturliste	47

Indledning

"Konfirmander er ikke, som de var en gang!" Sådan hører vi i Konfirmandcenteret ofte præster sige. Og det er sandt, tiderne skifter, nye tendenser og strømninger præger de nye generationer, og som voksen kan man føle sig fremmed og på lang afstand af et teenageliv. Derfor har vi bedt CUR, Center for Ungdomsstudier, om at tegne et portræt af nutidens konfirmandårgange, så vi kan få en viden om, hvad der rører sig, og hvordan vi religionspædagogisk og relationelt kan møde konfirmanderne. Tak til CUR for at bidrage med dette væsentlige arbejde, der giver os en viden, vi kan tage med os i mødet med konfirmanderne.

*Anders Kaufmann og Hanne Høgild
Konfirmandcenteret, Aarhus*

Et konfirmandportræt

Når man som kirke, præst og menighed skal indgå i et positivt møde med konfirmander og skabe nogle konstruktive rammer omkring konfirmandforløb, må man undres over, hvad der er på spil hos unge i dag og hvilke tanker konfirmander gør sig om konfirmation og konfirmandforløb. Dette konfirmandportræt vil tegne et billede af de ændrede rammevilkår, der danner ramme omkring unges fritidsliv og forhold til venner, forældre, tro og religion. Derudover vil konfirmandportrættet forsøge at male et billede af konfirmanders perspektiver på, hvilke intentioner de kommer med, og hvad der er vigtigt i et konfirmandforløb. Generelt tyder det på, at unge på flere måder er efterladt lidt på 'Herrens mark'. Endeligt tegner der sig et overraskende billede af, at kirkens konfirmandforløb har noget særligt at byde ind med i forhold til unges trivsel i en tid, hvor unge udfordres af usikkerhed og mistrivsel.

Oversigt over indholdet af konfirmandportrættet

Dette konfirmandportræt tager udgangspunkt i to af CUR's, Center for Ungdomsstudiers ungdomsundersøgelser. De første kapitler baserer sig på en landsdækkende undersøgelse af 7.-9. klasses elever og deres perspektiver på friends, forældre, fritidsliv, tro og religion. Der inddrages relevante pointer og perspektiver fra undersøgelsen¹ og fra bogen 'Jagten på Frirum' (Haugegaard og Østergaard 2020).

Det indledende kapitel 1 giver nogle overordnede perspektiver på unges hverdagsliv og fællesskaber og de ændrede rammevilkår, som unge og voksne skal forholde sig til, når individualisering, påbudssamfund, 'tiltids-værelse' og en ændret relationsgrammatik gør sig gældende. Kapitel 2 sætter fokus på tre vigtige faktorer i unges liv: fritidsliv, friends og forældre for til sidst at se nærmere på unges forhold til tro og religion.

De øvrige kapitler i dette konfirmandportræt er baseret på uddrag af CUR's seneste konfirmandundersøgelse; en landsdækkende undersøgelse blandt 7. og 8. klasses konfirmander (Bugge og Munksgaard 2022)². Der sættes fokus på konfirmanders religiøse identitet og deres intentioner og motiver for at deltage i et konfirmandforløb. I disse kapitler inddrages relevante konfirmandcitater fra konfirmandundersøgelsen i forsøg på at eksemplificere og nuancere pointer og fokuspunkter. Undervejs opsamles kapitlets hovedpointer med spørgsmål i håb om at skabe refleksion over egen praksis og hverdagsmøde med konfirmander.

Kapitel 3 tegner indledningsvist et billede af konfirmanders religiøse identitet, religiøse praksis samt deres erfaringer med kirkens forskellige formelle og uformelle dåbsoplæringstilbud. Generelt er flertallet af konfirmander døbt uden megen dåbsoplæring. Tro og religion fylder ikke meget hverken i hverdagslivet eller i samtaler med familie og venner. På flere måder er unge efterladt lidt på Herrens mark i forhold til deres kristendomsoplæring og religiøse dannelse.

Kapitel 4 redegør for konfirmanders intentioner med konfirmationen. Generelt giver flertallet udtryk for, at de er drevet af deres eget valg, hvorfor selvbestemmelse har stor betydning for deres deltagelse og engagement. Unge er langt hen ad vejen fritstillet til selv at skulle vælge, fordi forældre ikke vil tage beslutninger på deres børns vegne, hvilket efterlader dem lidt på Herrens mark - også i forhold til religiøse spørgsmål som f.eks. dåb

¹ Jagten på Frirum baserer sig på spørgeskemabesvarelser fra 2036 elever i 7.-9.klasse og efterfølgende elevinterviews.

² Konfirmandundersøgelsen bygger på spørgeskemabesvarelser fra 719 konfirmander og efterfølgende konfirmandinterviews.

og konfirmation. Overordnet kommer flertallet af konfirmander med reelle intentioner og interesse i at blive afklaret og bekræftet i deres tro. Kun et mindretal af konfirmander har ikke selv interesse i at skulle konfirmeres.

Kapitel 5 beskriver konfirmanders forskelligartede motiver for at deltage i et konfirmandforløb. 62% af konfirmanderne søger en afklaring af, hvad de tror på. At lære mere om kristendom og at forstå gudstjenesten er motiver for ca. halvdelen af konfirmanderne. Konfirmanders ønsker om afklaring, viden og forståelse harmonerer således på mange måder med konfirmandforløbets formål om at blive 'fortrolig med den kristne tros elementære indhold og folkekirkens gudstjeneste'. De fleste konfirmander går dog til præst uden at have en forventning om at skulle lære præsten at kende. Derimod tyder det på, at konfirmander har forventninger til, at præsten lærer dem at kende og forventer, at præsten som den voksne er ansvarlig for at skabe klare rammer omkring stemning, samvær og relationer.

Hvilket bringer os til kapitel 6, hvor vi ser nærmere på, hvad konfirmander anser som vigtigt i et konfirmandforløb, og hvad de motiveres af. Ligesom med deres øvrige fritidsinteresser har konfirmander høje forventninger både til indholdet og til rammerne omkring konfirmandforløbet. Generelt er der mange motivationsfaktorer i spil for konfirmander, hvor særligt selvbestemmelse, de relationelle rammer og videns- og mestringsmotivation er vigtige. Endeligt tyder det på, at konfirmandforløbet indeholder nogle betydningsfulde potentialer i forhold til unges trivsel og ungdomsliv.

Kapitel 7 er en kort opsamling på konfirmandforløbets muligheder for at bidrage med væsentlige elementer til konfirmanders trivsel, fælleskab, religiøse dannelse og for at være med til at skabe et 'frirum' i en presset ungdomsvirkelighed. Måske er der meget godt at hente, når kirke, præst og konfirmander mødes på Herrens mark? Det er i hvert tilfælde vores håb, at konfirmandportrættet vil give præster, kirkelige medarbejdere og menigheder mod på at indgå i nysgerrige samtaler med konfirmander, så de ikke står helt alene på Herrens mark.

*Nanna Bugge og Suzette Munksgaard
CUR, Center for Ungdomsstudier, Frederiksberg
Januar 2023*

Kapitel 1

Perspektiver på unge, hverdagsliv og fællesskaber

1. Perspektiver på unge, hverdagsliv og fællesskaber

Projektet er det samme, men rammerne har ændret sig

Som forælder, præst eller håndboldtræner kan man stå med oplevelsen af, at de unge, man er sammen med, kommer fra en anden planet end en selv. I den situation er det vigtigt at slå fast, at mange af de grundlæggende spørgsmål, som man selv tumlede med som ung – såsom 'hvem er jeg?', 'hvad vil jeg sige ja og nej til?', 'hvad er vigtigt for mig og hvorfor?' – også er centrale spørgsmål for unge i 2020'erne. Ungdomslivet er ligesom tidligere en vigtig men ofte også usikker periode, hvor nye spørgsmål presser sig på, og tilværelsen ændrer sig. Pludselig går stemmen i overgang, kroppen ændrer sig og forældrene bliver pinligere, samtidig med at forventningen om og behovet for selv at tage ansvar bliver større. 7.- 8. klasse er således en formativ periode, hvor unge øver sig i at stå på egne ben i en tid, hvor de oplever, at de selv og verden omkring dem er i forandring.

Selvom identitets- og ungdomsprojektet således på mange måder er det samme som tidligere, synes rammerne om projektet dog i høj grad at have forandret sig, hvilket i nogle tilfælde efterlader unge lidt på Herrens mark. Nogle af de noget anderledes rammevilkår, som unge i 2020'erne mere konkret skal forholde sig til, er følgende:

Individualisering er blevet et grundvilkår, som for nogle udgør en spændende mulighedshorisont, men for andre en byrde. Individets muligheder bliver til individets ansvar, valgfrihed bliver til valg-tvang, og fortællingen om, at 'du kan, hvad du vil', skaber glæde for dem, der lykkes, men skam for dem, der ikke gør. 7.- 8. klasse er et tidspunkt i unges liv, hvor de står overfor at skulle træffe en række valg: om uddannelse, religiøst ståsted, fritidsinteresser, virtuel ageren og meget mere. Tidligere var mange af disse valg truffet på forhånd - der var færre muligheder og dermed også færre valg. I dag er retningen mindre tydeligt udstukket for de unge, hvilket medfører en større frihed, men for mange resulterer det også i en vedvarende frygt for at vælge forkert. I disse valgprocesser oplever mange unge at stå forholdsvis alene. Som Per Schultz Jørgensen forklarer:

"Voksne vil ikke længere træffe beslutninger på deres børns vegne, og det efterlader mange børn og unge lidt på Herrens mark." (Jørgensen 2014)

I de mange mulighedsers land med en øget valgfrihed kan der således være særligt behov for vejledere, der kan hjælpe unge med at finde retning og at prioritere i det uendelige mulighedskatalog. Eller endnu mere grundlæggende i en tid præget af mange valg, tilvalg, fravalg og omvalg må unge i højere grad styrkes i at udvikle et indre kompas, som de kan vælge og navigere ud fra.

Fra forbuds- til påbudssamfund: Hvor man tidligere orienterede sig mod regler, så er det især idealerne, der er blevet de unges rettesnor i dag. Problematikken er, at regler kan man overholde, hvorimod det er umuligt med idealer, da disse netop er uopnåelige. Derfor oplever mange unge, at de aldrig er gode nok. For hvornår er man en god nok datter, elev eller kæreste? Hvornår er man smuk nok, glad nok, sund nok? Der er således altid mulighed for forbedring, og det medfører for mange en oplevelse af aldrig rigtig at nå i mål (Hjortkjær 2020). Et af nutidens store idealer er at præstere, og man taler derfor også om et såkaldt *præstationssamfund*, hvor det i højere grad handler om præstationen, end hvad man præsterer i (Petersen 2016). Det medfører et større forventningspres på den enkelte, hvor det er blevet vigtigere at *bestå* end at *forstå*. Unge oplever i stigende grad at være i konstant konkurrence i en nulfejls- eller perfektionskultur, hvilket gør, at mange søger det trygge og sikre valg, så risikoen for at træde forkert minimeres.

Skiftet fra tilstedeværelse til tiltideværelse: Den teknologiske udvikling har sat nye rammer for unges samvær. Hvor det tidligere var nødvendigt at være *fysisk tilstedeværende* og møde op til håndbold, i kirken eller i fritidsklubben for at se sine venner, så er venner nu aldrig mere end et klik væk på smartphonen. Til gengæld opleves det af mange unge nødvendigt at være *tiltideværende*. De bliver nødt til at være online og tilgængelige det meste af tiden, for ellers risikerer de at gå glip af det virtuelle samvær (Schultz Hansen 2011). Den teknologiske udvikling giver nye muligheder for samvær og fællesskaber på tværs af kloden, men det medfører også, at unge i dalende grad bruger tid fysisk sammen (Skolebørnsundersøgelsen 2018 & VIVE 2022), hvilket for nogen fører til ufrivillig ensomhed.

Den ændrede relationsgrammatik: Hvor voksne tidligere var eksperter, der havde svar på alt, oplever stadig flere voksne, at de på centrale arenaer af unges liv reelt er novicer, og at det er de unge, der til en vis grad er

eksperterne. Magtrelationen mellem barn og voksen har således ændret sig (Trondman 2013). Voksnes ageren i forhold til unge gøres heller ikke nemmere af det forhold, at rammerne omkring de voksnes liv også har ændret sig. Orientering mod ungdomskulturen er blevet et livsvilkår for mange voksne, og man taler derfor i dag om "livsunge", der dækker over det forhold, at man som 15-, 35- og 55-årig i nogen grad kan opleve at orientere sig mod de samme kropsidealer, forbrugsmønstre og værdier (Gundelach og Nørregaard-Nielsen 2002). En naturlig konsekvens af det kan være, at man som voksen i mindre grad søger samtalen om kærester, når man selv har tre forhold kørende på Tinder, eller undgår at tage fat i temaet "krop", hvis man selv går med et ønske om at få 'naturligt butt-lift' inden næste date.

Ligesom tidligere generationer tumler unge også i dag med at finde fodfæste i en transitionsperiode, hvor universelle 'hvem er jeg?'- og 'hvad skal jeg?'-spørgsmål trænger sig på. Forskellen er blot, at projektet i dag foregår under nye rammer, hvor man ikke kun skal navigere i den fysiske verden men også i den virtuelle, hvor man selv har ansvaret for at blive en stjernesucces – og hvor mor og far også ofte synes at være på Herrens mark.

Nu hvor de nye, store tendenser i ungdomslivet er kridtet op, zoomer vi ind og ser nærmere på, hvordan hverdagen og fællesskaberne konkret ser ud, når man går i 7.-8. klasse i 2020'erne.

Kapitel 2

Fritidsliv, friends og forældre

2. Fritidsliv, friends og forældre

I dette afsnit ser vi nærmere på tre vigtige faktorer i unges liv: fritidsliv, friends og forældre for til sidst at sætte fokus på unges forhold til tro og religion. Afsnittet er baseret på resultaterne fra udgivelsen 'Jagten på Frirum', som bygger på CUR, Center for Ungdomsstudiers landsdækkende spørgeskemaundersøgelse og interviews med elever i 7.-9. klasse (Haugegaard & Østergaard 2020). Vi vil i dette afsnit primært fokusere på elever i 7.-8. klasse og forsøge at give et indblik i, hvad der er på spil i deres fritidsliv og i deres forhold til venner og forældre.

2.1. Fritidsliv og frirum - danske teenagers fritidsvaner er i opbrud!

Generelt er 7. og 8. classes elever forholdsvis selvbestemmende i forhold til deres valg af fritidsaktiviteter og stiller høje kvalitetskrav til de selvvalgte aktiviteter, de vælger at gå til. Størstedelen af eleverne er involveret i en eller flere faste fritidsaktiviteter. 84,7% af 7. og 8. klasser deltager fast i en fritidsaktivitet på ugebasis, hvilket betyder at fritidsaktiviteter stadig er et omdrejningspunkt i deres hverdagsliv. Tabel 1 angiver procentdelen af elever fordelt på klasse, som går til forskellige, faste fritidsaktivitet mindst én gang om ugen.

Aktivitet	7. kl.	8. kl.	9. kl.
Ildræt i forening	59,9	54,9	39,9
Fitness	24,0	35,1	50,2
Fritids- ungdomsklub	28,7	18,7	12,8
Frivilligt arbejde	22,5	21,6	14,6
Musikundervisning	8,7	7,9	7,9
Esport	4,4	5,7	3,4
Uniformeret ungdomsarbejde	5,0	3,7	2,9
Religiøst ungdomsarbejde	2,6	1,8	1,2
Politisk ungdomsarbejde	0,3	0,7	1,8
Går ikke til noget	14,1	15,3	16,4

Tabel 1: Går du til en eller flere af følgende aktiviteter minimum én gang om ugen? Flere svar kunne vælges. Procent

Generelt deltager elever i 7. og 8. klasse i højere grad end 9. classes elever i forskellige fritidsaktiviteter, og der ses en forandring hen mod 9. klasse, der handler om en markant bevægelse fra idrætsforeningen mod fitnesscenteret. I overgangen fra 8. til 9. klasse ses et betydeligt fravalg af foreningsidrætten, hvor der til gengæld ses en væsentlig stigning i tilslutningen til fitness i samme periode. En ud af fire elever i 7. klasse går til fitness minimum én gang om ugen, mens andelen i 9. klasse stiger til ca. halvdelen (50,2 %). I 9. klasse overhaler fitnesscenteret således foreningsidrætten som den foretrukne bevægelsesarena – og lidt populært udtrykt peger undersøgelsen på, at fitnesscenteret er ved at udvikle sig til Danmarks største fritidsarena for unge. Der ligger mange forhold til grund for denne udvikling – herunder den helt praktiske omstændighed at langt de fleste fitnesscentre er begyndt at tilbyde medlemskaber, der er rettet mod børn og unge. Hertil kommer et markant øget pres i forhold til at skulle leve op til bestemte kropsidealer (Smidt og Nebelong 2017; Hølge-Hazelton 2003).

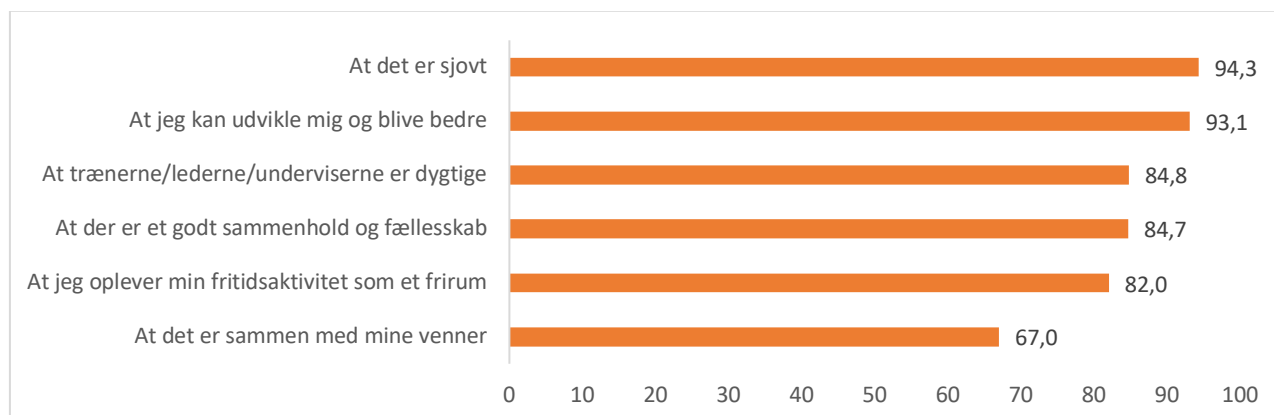
Derudover er det væsentligt at bemærke, at frivillighed fylder i forholdsvis mange unges fritidsliv. En ud fem elever (19,5 %) angiver, at de udfører frivilligt arbejde, hvilket især dækker over elever, der fungerer som trænere og instruktører inden for spejder/FDF og foreningsidrætten (Hjære, Jørgensen, og Sørensen 2018). Her er der en stærk tradition for at anvende ungtrænere, dels fordi man helt praktisk mangler hænder og dels som en strategi i forhold til at fastholde medlemmerne igennem nogle af de faser i ungdomslivet, hvor de traditionelt vælger foreningslivet fra.

Til gengæld kæmper andre fritidsarenaer for at fastholde unges engagement. Ser vi på aktiviteter som uniformeret, politisk og religiøst ungdomsarbejde, kommunale fritidstilbud i fritids- og ungdomsklubber samt ekspres-sive aktiviteter som teater, drama og billedkunst, er det kun en mindre del af ungegruppen, som er engageret heri.

Endeligt er det væsentligt at bemærke, at andelen, der ikke går til noget stiger løbende fra 7. til 9. klasse og fortsætter med at stige i årene efter, hvor unge forlader grundskolen og starter på ungdomsuddannelserne (Willer og Østergaard 2017).

2.2. Hvad motiverer, når man går til noget?

Hvad er vigtigt og hvad motiverer, når man går til noget? Generelt stiller unge høje kvalitetskrav til både indhold og rammer omkring deres fritidsaktiviteter. Der er mange forhold, der er vigtige, når man går til noget, men noget er vigtigere end andet. Tabel 2 viser elevers top seks over, hvad der er vigtigt, når man er engageret i en fritidsaktivitet. Overordnet viser tabellen, at der især er fire vigtige motivationsfaktorer: at unge oplever, at det er sjovt, at de udvikler sig, at der er gode relationer, og at aktiviteten er et frirum.

Tabel 2: Hvor vigtigt er følgende for dig, når du går til en aktivitet? Tabellen viser de respondenter, som har svaret "Meget vigtigt" eller "Vigtigt". Procent

At noget er sjovt, handler ikke nødvendigvis om at gå grinende hjem fra svømning

At det skal være sjovt at gå til en fritidsaktivitet stemmer overens med en række tidligere undersøgelser (Børnerådet 2019b; Juul og Østergaard 2010). Hvad der gør en aktivitet sjov, er ikke helt enkelt at sætte på formel, men det handler i høj grad om helhedsindtrykket. Det vil sige, at deltagerne er en del af et miljø, hvor de trives, udvikler sig, får nye oplevelser og har det godt med de voksne (Fincham 2016; Juul og Østergaard 2016). At det er sjovt, handler således ikke om, at man som deltager går grinende hjem fra aktiviteten, men for en del elever er det vigtigt, at man kan mærke, at man er sammen om noget, der interesserer en, og som dermed gør noget ved én. Det sætter disse tre elever ord på, da de spørges om, hvad de synes er vigtigt, når man går til en fritidsinteresse:

- *At det er sjovt...*
- *Det skal være noget, hvor man er gladere, når man kommer hjem, end da man tog afsted...*
- *Og så skal du også interessere dig for det, for hvis du ikke interesserer dig for det, så kan du ikke få den der glædesfølelse. Og den er jo rimelig vigtig, for hvis du ikke føler glæde, imens du gør det, hvorfor så gøre det?*

Eleverne abonnerer således på aktiviteter, der gør noget ved dem – det handler om glæde, om det at lykkes og at opdage, at man bevæges, når man er 'gladere når man kommer hjem'. Ordet motivation kommer af det latinske motivus – 'det som giver anledning til bevægelse'. Eleverne motiveres af at blive 'bevæget', når der er god stemning, høj grad af engagement og deltagelse, dvs. at man bevæges både følelsesmæssigt og udviklingsmæssigt. Dette er medvirkende til, at man glæder sig til at komme næste gang. (Fincham 2016).

Progression er vigtigt

Udover at blive engageret i en aktivitet, der er sjov, og som interesserer én, er det også vigtigt at udvikle sig og blive bedre – mere end ni ud af ti elever angiver, at dette er vigtigt. Mulighederne for progression afhænger i høj grad af de voksne, som faciliterer aktiviteten. Derfor angiver 84,7% af eleverne også, at det er vigtigt for dem, at deres trænere/ledere/undervisere er dygtige. Det er dog væsentligt at være opmærksomhed på, at

det at blive bedre ikke kun er koblet til noget konkret 'fagligt' – f.eks. at man gerne vil være bedre til at spille violin eller lave fodboldfinter. Der er også tale om en kobling til en bredere forståelse af progression, hvor de daglige violinøvelser suppleres af andre oplevelser, som f.eks. det at skulle spille til en koncert, eller at man som U15-spiller bliver spurgt om at være trænerassistent på U9-holdet (Fredens 2018; Juul og Østergaard 2016).

Betydningen af godt sammenhold

Relationerne i fritidsaktiviteten er helt centrale for unges motivation: 84,7% af eleverne angiver, at det er vigtigt for dem, at der er et godt sammenhold og fællesskab. På samme måde er det for en stor gruppe (67%) vigtigt for dem at være sammen med deres venner til fritidsaktiviteten. Det tyder på, at fritidsaktiviteter kan få en fornyet betydning, når de danner ramme om det fysiske samvær, hvor man er 'sammen sammen' til forskel fra det øvrige samvær i den frie tid, hvor man er sammen hver for sig. Det er dog værd at bemærke, at det gode sammenhold og fællesskab (og måske kvaliteten af sammenholdet) prioriteres højere end det at være sammen med vennerne.

Jagten på frirum

I en tid præget af præstationskultur med mange valg både i hverdagslivet såvel som i den virtuelle virkelighed, tyder det på at unge i højere grad er på jagt efter 'frirum'. For otte ud af ti er det vigtigt, at fritidsaktiviteter opleves som et frirum. I interviewene med de unge italesættes frirummet især som et frirum fra det 'hamster-hjul', skolen kan opleves som, når man er udskolingselev. Dagene kører lidt på samme måde med undervisning, lektier, afleveringer osv., og her er det vigtigt med noget andet, der giver energi til hverdagen. Skolen kan opleves som en såkaldt 'skal-arena', hvor rammer og indhold i vid udstrækning er defineret af andre og er reguleret af skemaer, fagbeskrivelser og mere eller mindre udtalte krav. Som en form for modvægt til dette fremstår fritidsaktiviteten som en selvvalgt 'kan-arena' bestemt af selvbestemmelsesretten. I modsætning til den meget skemalagte hverdag giver fritidsaktiviteter en oplevelse af autonomi, hvor man oplever at kunne udfordre sig selv på en selvvalgt arena. Samtidig kan fritidsaktiviteten for nogen også være en kærdkommen mulighed for at komme ud af sin faste rolle i skolen og i stedet vise andre sider af sig selv og skabe nye og anderledes relationer, end dem man knytter i klasseværelset.

Fritidslivet kan således udgøre et slags frirum for unge, et 'modsted', hvor de selvvalgt kan fordybe sig, mærke flow, være på en arena, hvor nogle andre krav gør sig gældende, og hvor de kan opleve nye sider af sig selv, som man ellers ikke 'flasher' i hverdagen.

Voksnes betydning for motivation

De ovenstående motivationsfaktorer er i høj grad afhængige af de voksnes rammesætning af fritidsaktiviteten. Udvikling, progression, fællesskabet og muligheden for at opleve fritidslivet som et frirum er i høj grad noget, de voksne er med til at skabe. Undersøgelser har tidligere vist, at når trænere i idrætten arbejder målrettet med at styrke udøvrernes oplevelse af progression, fællesskab og autonomi, så øges trivslen og færre vælger fritidsaktiviteten fra. Voksne er således en helt central spiller for, at unge oplever motivation og glæde ved en aktivitet ved at være ansvarlige for at skabe klare rammer omkring samværet samtidig med, at der tilbydes udfordrende aktiviteter omkring interessefællesskabet. Med andre ord forventes det, at de voksne tager både aktiviteten, fællesskabet og deltagerne seriøst.

Generelt er man motiveret af det samme, uanset om man går i 7. eller 8. klasse

Der ses ikke de store forskelle på 7. og 8. klasserne i forhold til, hvad der motiverer. Lidt flere elever i 7. klasse end i 8. klasse vægter det sociale: At få nye venner og at der er et godt sammenhold og fællesskab. Til gengæld angiver lidt flere elever i 8. klasse end i 7. klasse, at det er vigtigt for dem, at fritidsaktiviteten er tæt på, hvor de bor. Dette skyldes formodentligt, at eleverne i 8. klasser begynder at have en mere booket hverdag og længere skoledage, hvor transport og logistik får større betydning.

2.3. Den frie tid: Skal vi være sammen – hver for sig?

I ovenstående har vi set nærmere på hvilke faste, organiserede fritidsaktiviteter, som fylder i fritidslivet for 7. og 8. klasser. I dette afsnit ser vi nærmere på den frie tid, som ligger udenfor skolen og det organiserede fritidsliv.

Den mest populære fritidsaktivitet er at lytte til musik, radio eller podcasts, hvilket ikke er overraskende, da det er en aktivitet, der ofte kombineres med andre aktiviteter – f.eks. at være sammen med venner, lave lektier eller være fysisk aktiv, som er de aktiviteter, der kommer næst på listen over de mest populære aktiviteter. Se tabel 3 herunder:

Aktiviteter	5-7 dage om ugen	Mindst 1 dag om ugen
Hører musik/radio/podcast	57,0	89,5
Er sammen med venner online (f.eks. på sociale medier, på nettet eller i computerspil)	47,6	84,3
Er sammen med venner face to face	21,2	80,3
Laver lektier	17,2	84,6
Læser bøger/e-bøger/lydbøger (udover lektielæsning)	14,3	48,8
Er fysisk aktiv (uden for en forening, f.eks. løber en tur, spiller bold med vennerne eller står på skateboard)	12,5	67,2
Laver kreative ting (f.eks. maler eller tegner)	4,3	28,5
Er sammen med min kæreste	2,2	9,2
Laver frivilligt arbejde (dvs. arbejde, du ikke får løn for: hjælpetræner, spejderfører eller lignende)	2,1	22,1
Er i fritids-/ungdomsklub	1,3	23,8

Tabel 3: *Hvad laver du i din fritid efter skole? (Det vil sige den tid, hvor du hverken er i skole eller til fritidsaktiviteter)?*
Procent

Selvom fritidslivet overvejende kredser om de samme ting for drenge og piger, er der en række aktiviteter, der adskiller sig på. Det gælder følgende aktiviteter:

- Kreative aktiviteter, læsning og lektier fylder betydeligt mere for piger end for drenge.
- Online samvær og fysisk aktivitet optager mere af drenges frie tid end pigernes.

Sammenligner vi elever i 7. og 8. klasse er forskellene også begrænsede. Der ses dog en tendens til, at eleverne i 8. klasse er mere præget af et ungdomsliv, hvor både skolen og socialt samvær fylder mere. Eleverne i 8. klasse bruger således generelt mere tid end eleverne i 7. klasse på:

- At lave lektier
- Fysisk samvær med venner
- Samvær med en kæreste
- At hører musik/radio/podcast

Til gengæld fylder det kreative mere for eleverne i 7. klasse, og de går oftere i fritids- eller ungdomsklub.

Fordobling i andelen af fysisk inaktive unge

Andelen af unge, som ikke bruger tid på selvorganiseret fysisk aktivitet er vokset til det dobbelte siden 2015. Der findes formodentlig flere årsager til dette, men én mulig forklaring er, at selvorganiserede aktiviteter, der involverer fysisk aktivitet, er blevet mindre attraktive i takt med, at udbuddet og tilgængeligheden af skærmaktiviteter er blevet større. De fysisk inaktive elever består af betydeligt flere piger end drenge. Sammenligner vi de fysisk inaktive med gennemsnittet af elever, er de dårligere repræsenteret i den organiserede idræt og i fitnesscentre, og de bruger samtidig væsentligt mere tid på skærmaktiviteter.

Skærmaktiviteter er rykket i centrum for den frie fritid

Skærmene fylder i stigende grad i unges liv. For flertallet i 7. og 8. klasse optager skærmen dagligt minimum fire timer af deres fritid. Tiden bruges på at holde sig opdateret på venner og (be)kendtes Snaps og Insta, vedligeholde 'Snapstreaken' med sin bedste veninde på 778'nde dag, se serier på Netflix og 'stene' videoer på TikTok og YouTube og – særligt i drengenes tilfælde – tvære sine rivaler i FIFA og CS:GO. Sociale medier fylder mest, og for 85,6% af eleverne i 7. og 8. klasse er sociale medier en væsentlig del af hverdagen. Der ses ikke signifikante forskelle på skærmforbruget for 7. og 8. klasse.

2.4. Friends og følgere: Man er stadig sammen – men på en anden måde

I 1995 var fysisk samvær med venner den primære aktivitet uden for skoletiden. Dengang var knap ni ud af ti af eleverne i 7.- 9. klasse sammen minimum et par gange om ugen. Selvom samvær med venner stadig fylder i en stor del af unges fritid, fylder det betydeligt mindre, end det gjorde dengang. I 2020 er knap to ud af tre af eleverne i 7. - 9. klasse fysisk sammen med venner et par gange om ugen eller oftere.

En af de centrale forklaringer på denne udvikling er, at integrationen af smartphone, tablet og computer gør det muligt at være sammen, også når man er hver for sig. Samvær behøver nu ikke længere at foregå i tid **og** rum, men blot i tid. Man taler om et skifte fra *tilstedeværelse* til *tiltidedeværelse* (Schultz Hansen 2011). Selvom unge er mindre fysisk sammen end tidligere, er det altså ikke nødvendigvis udtryk for et fald i unges samlede – dvs. fysiske *og* online – samværsfrekvens. Man følger hinanden uden nødvendigvis at følges ad. Flere undersøgelser viser dog, at den ufrivillige ensomhed blandt børn og unge er stigende (Ottosen m.fl. 2018).

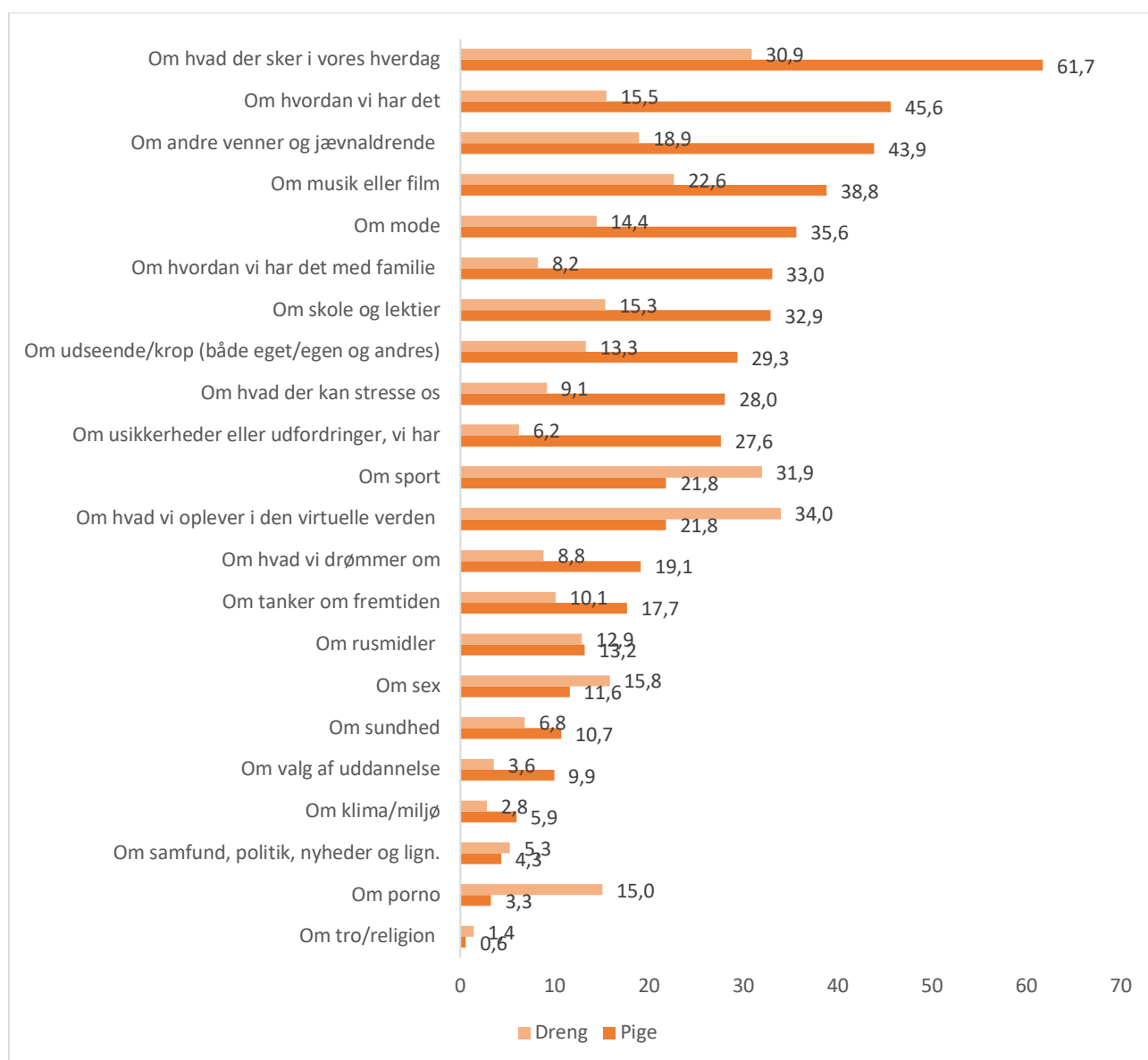
Hvad laver man så, når man er fysisk sammen med vennerne?

Svaret på, hvad unge laver, når de er fysisk sammen med vennerne, er ofte forskelligt afhængig af om man spørger drenge eller piger. En ting, der går på tværs af køn, er, at samværet ofte foregår omkring skærmen: Man ser film eller serier sammen eller – i drengenes tilfælde – spiller computer- eller konsolspil sammen. Udover at se film og serier bruger piger det meste af tiden med deres venner på at gå på café, shoppe og spise sammen, mens drenge – ud over at game – bruger det meste af deres tid sammen på fysiske aktiviteter eller på at hænge ud på udendørsarealer - formentlig ofte i kombination.

Det er en velkendt pointe, at drenge typisk er sammen om *noget* med nogen, mens piger typisk er sammen med *nogen* om noget. Med andre ord er aktiviteten i centrum for drengene, mens 'den anden' er i centrum for pigerne (Besag 2006).

Gud og grøn omstilling er sjældent på dagsordenen

Hvad snakker man om, når man er sammen med vennerne? Tabel 4 viser en liste over de emner, der oftest er oppe og vende, når man er sammen med sine venner. Den understreger en ikke så overraskende pointe – nemlig at piger generelt snakker mere om flere emner end drenge.

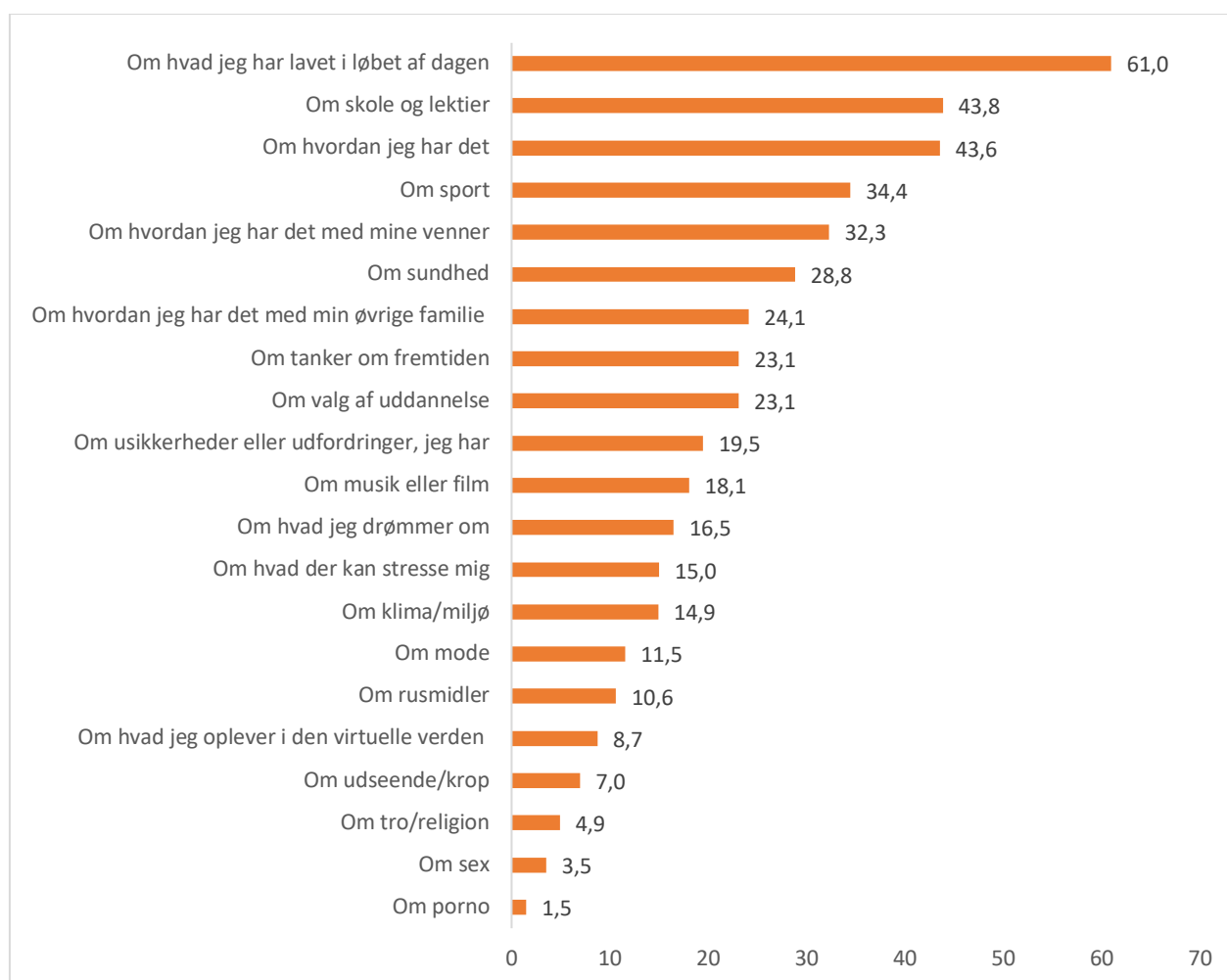
Tabel 4: *Hvad snakker I om, når du er sammen med dine venner?* Krydset med: *Køn*. Søjlerne angiver andelen, der har svaret "Ofte". Procent

Derudover ses det, at piger snakker mere om, hvordan de har det, hvilke udfordringer, de oplever, og hvad der stresser dem, mens drenge snakker mere om interesser som sport og oplevelser i den virtuelle verden (f.eks. i computer- og konsolspil), og at flere drenge end piger snakker om sex og porno.

Samtidig er det væsentligt at bemærke, at samtalerne med venner i høj grad omhandler emner, som er relateret til elevernes nære hverdagsliv. Nogle af de mere svære emner, som i mindre grad er relateret til elevernes hverdag, ligger til gengæld forholdsvis langt nede på listen over hyppige samtaleemner. Det gælder f.eks. klima/miljø, samfund/politik/nyheder og tro/religion.

2.5. Forældre og andre betydningsfulde voksne

I lighed med andre undersøgelser (Ottosen m.fl. 2018; Rasmussen m.fl. 2019) tyder det på, at langt de fleste elever i 7.- 8. klasse oplever, at det er ukompliceret at tale med deres forældre om ting, der plager dem. Men hvad taler de så med deres forældre om? Tabel 4a giver en indikation af, hvilke temaer der ofte indgår i samtaler med forældre.

Tabel 4a: Når du er sammen med dine forældre, hvor ofte snakker I så om følgende emner? Søjlerne angiver andelen, der har svaret "Ofte". Procent

De temaer, der oftest danner afsæt for samtalen i familien, er meget naturligt koblet til den nære hverdag, og de kredser størstedelen af tiden omkring kendte og trygge temaer som alment velbefindende, hverdagsaktiviteter og skolen. Det hyppigste samtaleemne er 'Hvad har jeg lavet i løbet af dagen', som seks ud af 10 angiver, at de ofte drøfter med deres forældre.

Top tre over **mindst** populære temaer udgøres til gengæld af religion, porno og sex - enten fordi temaerne ikke fylder specielt meget i unges liv, og/eller fordi temaerne er akavede og svære at snakke om. Det er således i høj grad de nemme og trygge samtaleemner, som eleverne øves i på hjemmefronten.

Når eleverne i interviews beretter om de samtaler, der udspiller sig omkring middagsbordet, der for tre ud af fire elever stadigvæk udgør en central mødeplads i familien (Ottosen m.fl. 2014), lader samtalerne i udpræget grad til at være deskriptive. Der udveksles beretninger om, hvad dagen er blevet brugt på, og om hvem man har været sammen med. Der snakkes derimod sjældnere om, hvordan man oplevede det at være en del af en bestemt aktivitet, om der var noget, der udfordrede eller overraskede, eller om bevæggrunde for at man handlede på en bestemt måde. Sagt på en anden måde: Det mere analytiske element i samtalerne ser generelt ud til at mangle.

Med alderen øges paletten af samtaleemner og pigerne øver oftere de dybe samtaler end drengene

Eleverne i 8. klasse taler generelt ofte om flere emner med deres forældre end eleverne i 7. klasse. Det gælder:

- Uddannelse
- Hvad der kan stresse dem

- Hvad de drømmer om
- Tanker om fremtiden
- Samfund og politik
- Rusmidler
- Sex
- Porno

Kun samtaler om den virtuelle verden fylder mere blandt 7. klasser end 8. klasser.

De forskellige samtalemønstre afspejler således, at der fra 7. til 8. klasse sker en udvikling, hvor unge må forholde sig til væsentlig flere emner. Samfunds-fag er på skemaet i 8. klasse, og der skal tages beslutninger om ungdomsuddannelser, hvilket betyder, at både uddannelse, fremtiden og drømme er emner, som bliver mere aktuelle at forholde sig til. Samtidig begynder ungdomstematikker som rusmidler, sex og porno at fylde mere, og med alderen bliver det i højere grad forventet, at unge kan og bør forholde sig til samfundet omkring dem. Disse ændringer og en øget kompleksitet gør det relevant i stigende grad at tale om, hvad der kan presse og stresse.

Der ses ligeledes en kønsforskel i samtalemønstrene. Generelt angiver pigerne, at de ofte taler med deres forældre om flere af tematikkerne end drengene. Det ses f.eks. med nogle af de lidt "dybere" trivselsevner som f.eks., hvad der kan stresse, usikkerheder og udfordringer, udseende og krop, samt hvordan man har med venner og familie. Det kan derfor overvejes, om drenge trænes mindre i de mere komplekse og dybe samtaler end pigerne gør – og om det kan have betydning for deres muligheder for at begå sig i sådanne samtaler på andre arenaer og senere i livet.

Andre betydningsfulde voksne

I undersøgelsen har vi spurgt eleverne i 7.- 9. klasse, hvorvidt de har andre voksne i deres liv udover deres forældre, som de taler med om de ting, der er vigtige i deres liv – og det gælder kun for ca. en ud af tre! Spørger vi denne tredjedel, hvem disse betydningsfulde voksne er, viser det sig primært at være bedsteforældre, ældre søskende eller andre familiemedlemmer. Det vil sige, at der et stort uforløst potentiale for, at voksne, som ikke er blodsbeslægtede med unge, får en mere fremtrædende plads som samtalepartnere i de unges liv. For der er måske emner, som man kan have behov for at drøfte med voksne, som man ikke deler stamtræ med? Det er dog en generel pointe fra undersøgelsen, at disse samtaler sjældent opstår på de unges initiativ. Det er derimod fodboldtræneren, spejderlederen eller læreren, som må være nysgerrig og proaktiv, hvis de ønsker at få en betydningsfuld rolle i de unges liv.

2.6. Unge og religion - Just in case

Religionsforskere mener, at en voksende eksistentiel tryghed og materiel velstand har betydning for, at unge bliver mindre religiøse (Pew Research Center 2018). Gælder det også for danske unge i 2020'erne, der er opvokset i en tid med økonomisk fremgang, men også i en tid præget af klima-, pandemi- og energikriser? Undersøgelsen blandt 7.- 9.klasser viser, at ca. en tredjedel betegner sig selv som troende/religiøs (31,6%) og en fjerdedel som nogle gange troende/religiøs (24,4%). Det vil sige, at lidt over halvdelen (56%) definerer sig i forhold til en religiøs/nogle gange religiøs identitet. En tredjedel definerer sig ikke som troende/religiøs (31,8%), mens lidt over en tiendedel er uafklaret i forhold til en religiøs identitet. Til sammenligning med andre undersøgelser om (voksne) danskers religiøsitet, hvor 51% siger ja, til at de tror på Gud, og 46% siger nej, til at de tror på Gud, (Pew Research Center 2019), tyder det på, at unge i højere grad er åbne overfor en religiøs livsanskuelse. Tænk, hvis det hjælper at slå korsets tegn, før man løber ud for at score (på fodboldbanen)? Just in case!

Selv om lidt over halvdelen af eleverne ikke er afvisende over for en troende/religiøs identitet, har det ikke nødvendigvis den store betydning på det personlige plan. For en tredjedel (33,5%) har det stor eller nogen betydning, for lidt over en tredjedel (37,6%) har det mindre betydning, og for lidt under en tredjedel (28%) har det ingen betydning. Det er værd at bemærke, at der blandt undersøgelsens 7.- 9.klasses elever også var

elever med andre kristne baggrunde (f.eks. ortodoks, katolsk) og andre religiøse baggrunde (f.eks. muslimsk, hinduistisk), hvor sekulariseringen måske er knap så udbredt.

Er der forskel på opfattelsen af tro og religion på de forskellige klassetrin? Det lader til, at graden af at være troende eller religiøs er omvendt proportionalt med alderstrin, sådan at flere 7. klasser (36,7%) end 9. klasser (26,3%) betegner sig som troende/religiøs. Dette kan skyldes en større grad af refleksion og dermed også tvivl, jo ældre man bliver, eller det kan skyldes, at der blandt 7. klasser er en stor gruppe unge, som deltager i et konfirmandforløb. Med andre ord: Når man deltager i et struktureret, religiøst dannelsesforløb med religiøse samtalepartnere, så giver det god mening at definere sig som troende/religiøs, eller også bliver tro og religion meningsfuld, når man går til præst. Hvordan dette opleves af konfirmander, og hvilke bevægegrunde og motiver de har i forhold til et konfirmandforløb, ser vi nærmere på i de næste kapitler, der bygger på en konfirmandundersøgelse blandt 7. og 8. classes konfirmander.

Kapitel 3

Konfirmanders religiøse identitet, erfaringer og praksis

3. Konfirmanders religiøse identitet, erfaringer og praksis

I dette kapitel tegnes et billede af konfirmanders kirkelige erfaringer og af deres religiøse identitet, selvforståelse og erfaringer med religiøs praksis. Kapitlet er baseret på resultaterne af CUR's konfirmandundersøgelse (Bugge og Munksgaard 2022), som bygger på en spørgeskemaundersøgelse og interviews med konfirmander. På baggrund af undersøgelsens resultater beskrives, hvilke berøringsflader konfirmander har haft med kirkens formelle og uformelle dåbsoplæringsinitiativer, om de tror på Gud, og hvilken betydning tro og religion har i forhold til deres religiøse selvforståelse og i forhold til deres religiøse praksis. Endelig gøres rede for, i hvor høj grad og med hvem konfirmander snakker om tro og religion. Formålet med dette kapitel er at forsøge at kortlægge konfirmanders religiøse kontekst, som folkekirkens konfirmandforløb skal spille ind i.

3.1. Efterladt på Herrens mark - døbt uden dåbsoplæring

Det store flertal af konfirmander fik allerede som spæd deres første kirkelige erfaring: 89,6% blev døbt som spæd, resten er døbt senere og kun 4,2% af konfirmanderne i denne undersøgelse er endnu ikke døbt. For en væsentlig andel af konfirmanderne har den tidlige barnedåb dog ikke været udgangspunkt for en senere kirkelig erfaringsdannelse. Vi har spurgt konfirmanderne til, hvorvidt de tidligere har deltaget i en række kirkelige aktiviteter – og for næsten halvdelen er det kirkelige erfaringsgrundlag umiddelbart ikke-eksisterende. Efter dåben blev de så at sige efterladt på Herrens mark. Således svarer 46,9% af konfirmanderne, at de IKKE har gået til mindst en af de adspurgte aktiviteter eller andre kirkelige aktiviteter (se tabel 5).

Aktiviteter	Alle	Pige	Dreng
Mini-konfirmand/Juniorkonfirmand i kirken	33,4	45,6	22,6
Spejder/FDF	17,4	15,4	23,1
Kirkens kor	10,0	14,9	3,0
Andre kirkelige børne- eller ungdomsaktiviteter	2,6	3,7	3,0
KFUM og KFUK/Ten-Sing	2,5	3,3	1,5
Kirkens børneklub, søndagsskole	1,1	1,2	1,0
Nej, ingen af ovenstående	46,9	36,1	54,3

Tabel 5: Har du tidligere gået til noget af følgende? Krydset med: Køn. Flere svar kunne vælges. Procent

Sammenligner vi land og by ses en tydelig tendens til, at konfirmander i landområder i højere grad har deltaget i kirkelige aktiviteter. 65,9% af konfirmanderne fra landområder har gået til en af de adspurgte kirkelige aktiviteter, hvorimod det kun gælder mellem 30,1% og 46,6% af konfirmanderne i byområderne. Det er især mini-konfirmand, som trækker det kirkelige erfaringsgrundlag op i landområderne. 52,8% af konfirmanderne i landområder har gået til minikonfirmand, hvorimod det kun gælder 31,3% i forstæderne, ca. 17% i provins- og storbyer og 10,2% i Københavnsområdet.³

En lidt større andel af piger (63,9%) end drenge (45,7%) har deltaget i de adspurgte aktiviteter. Dette kan dog hænge sammen med, at der i denne undersøgelse ses en overvægt af piger i landområderne, og derfor har især pigerne deltaget i minikonfirmandforløb. Der ses samtidig en kønsforskel i, hvilke kirkelige aktiviteter drenge og piger har erfaring med: spejder er mere populært blandt drengene, og pigerne går oftere til kirkekor (se tabel 5).

Det er væsentligt at bemærke, at deltagelse i kirkelige aktiviteter ikke nødvendigvis indebærer, at man tillægger religion nævneværdig betydning. Således har 50,7% af de konfirmander, som tillægger religion mindre eller ingen betydning deltaget i mindst en af de kirkelige aktiviteter. Ligeledes kan manglende deltagelse i kirkelige aktiviteter ikke sættes lig med manglende religiøsitet: 57,3% af de konfirmander, som tillægger religion stor eller nogen betydning, har deltaget i en af de kirkelige aktiviteter, men 42,7% har ikke deltaget. Der ses således kun en meget begrænset sammenhæng mellem religions betydning for den enkelte og deltagelsen i

³ Andre undersøgelser understøtter ligeledes at minikonfirmand/juniorkonfirmand tilbydes i højere grad i landområder og i mindre grad i større byer og i hovedstadsområdet. De understreger desuden, at der forefindes en overvægt af piger i forhold til drenge i mange børnekonfirmandforløb. (FUV, 2019)

ovenstående kirkelige aktiviteter. Selv om ni ud af ti konfirmander er døbt som spæd, er konfirmandforløbet det første kontinuerlige, kirkelige aktivitet for næsten halvdelen af konfirmanderne.

3.2. Religiøs identitet

55% tror på Gud, men oplever ikke nødvendigvis troen som betydningsfuld.

Lidt mere end halvdelen (55,2%) af konfirmanderne giver udtryk for, at de tror på Gud. 12,1% svarer nej og de resterende 32,7% svarer 'ved ikke' (se tabel 6). Der er ikke de store forskelle blandt drenge og piger og på tværs af 7.- 8. klasses konfirmander i forhold til, om man tror på Gud.

Tror du på Gud?	Alle
Ja	55,2
Nej	12,1
Ved ikke	32,7

Tabel 6: Tror du på Gud? Procent

Om man tror på Gud, er altså ikke indgangsbilletten for at deltage i et konfirmandforløb. En stor gruppe af konfirmander er i tvivl om deres tro, men vælger alligevel at deltage af forskellige årsager.

Men hvilken betydning har det, at man tror på Gud? Som tabel 7 viser, er konfirmationen heller ikke nødvendigvis lig med, at man anser religion som en betydningsfuld faktor i ens liv. 42,3% af konfirmanderne svarer, at religion har mindre eller ingen betydning for dem. Der er dog også en væsentlig andel (46,9%), som svarer, at religion har stor eller nogen betydning for dem. 10,8% svarer 'ved ikke'. Der ses heller ikke større forskelle på køn eller klassetrin i forhold til betydningen af religion.

Religions betydning	Alle
Stor eller nogen betydning	46,9
Mindre eller ingen betydning	42,3
Ved ikke	10,8

Tabel 7: Hvor stor betydning har tro og kristendom for dig? Procent

Til gengæld ses der en tendens til, at konfirmander i Københavnsområdet i højere grad tillægger religion stor eller nogen betydning (se tabel 8).

Betydning af religion	Københavnsområdet	Forstad	Storby	Provinsby	Land
Stor eller nogen betydning	53,1	44,6	44,9	42,9	46,6
Mindre eller ingen betydning	35,9	40,2	44,9	42,9	44,6
Ved ikke	10,9	15,2	10,2	14,3	8,9

Tabel 8: Hvor stor betydning har tro og kristendom for dig? Krydset med Geografi. Procent

Det kan overvejes, om denne tendens indikerer, at konfirmandforløbet er et mere bevidst og aktivt valg i Københavnsområdet, hvor man vælger konfirmandforløbet til, fordi man tillægger religion stor eller nogen betydning. Andre undersøgelser påpeger, at urbane miljøer med en voksende mangfoldighed og flerreligiøsitet er med til at eksponere unge for andre religioner og livssyn og dermed udfordre den enkelte til at skulle være mere bevidst om eget livssyn, tro og tradition (Christensen 2020, Birkedal 2020).

Det er tankevækkende, at mere end hver femte (22,9%) af de konfirmander, som tror på Gud, kun tillægger religion mindre eller ingen betydning (se tabel 8). Der er således en væsentlig gruppe, som er troende, men uden at religion har nogen eller stor betydning.

Religions betydning/Tror du på Gud?	Ja	Nej	Ved ikke
Stor eller nogen betydning	69,8	3,4	24,3
Mindre eller ingen betydning	22,9	83,9	59,6
Ved ikke	7,3	12,6	16,2

Tabel 9: *Hvor stor betydning har tro og kristendom for dig? Krydset med Tror du på Gud? Procent*

Det er også værd at bemærke, at hver 10. konfirmand (10,15%) ikke tror på Gud og tillægger religion ingen eller mindre betydning. Hvordan skal man forholde sig til en gruppe konfirmander, for hvem religion og tro ikke har den store betydning? Hvilke intentioner har denne gruppe konfirmander i forhold til et konfirmandforløb, og hvad motiverer dem til at deltage i et konfirmandforløb?

3.3. Religiøs praksis er ikke en del af hverdagslivet

For langt de fleste konfirmander er religiøse praksisser ikke en del af hverdagslivet. Ligesom en stor del af den øvrige danske befolkningsgruppe har sekulariseringen sat sit præg også på den private, religiøse praksis (Poulsen m.fl. 2021). Tabel 10 viser de konfirmander, som har svaret, at de "ofte" eller "af og til" praktiserer de adspurgte religiøse praksisser.

Religiøs praksis	Alle
Jeg går i kirke alene	23,6
Jeg går i kirke sammen med mine forældre	21,4
Jeg be'r for mig selv	19,9
Jeg slår korsets tegn	16,1
Jeg går i kirke med mine bedsteforældre	7,9
Vi synger aftensang eller be'r aftenbøn/Fadervor	4,5
Vi synger bordvers eller be'r bordbøn, når vi spiser	3,6

Tabel 10: *Hvilke religiøse praksisser har du?*

Tabellen viser dem, som har svaret "Ofte" eller "Af og til". Procent

Kirkegang – som oftest alene

Den mest almindelige religiøse praksis blandt konfirmander er kirkegang enten alene eller med sine forældre (se tabel 10). Disse svar skal formodentlig ses i lyset af, at konfirmanderne er startet i konfirmandforløbet, og deres praksis omkring kirkegang er derfor for flere i forandring. Andelen, som svarer "ofte" eller "af og til", kan derfor tænkes netop at være højere i denne periode af deres ungdomsliv. På trods af, at konfirmanderne netop befinder sig i et konfirmandforløb, er kirkegang en sjældenhed for hovedparten: kun 23,6% angiver, at de ofte eller af og til har været i kirke alene, og 21,4% har været det med deres forældre. Det betyder dermed også, at kun ca. en ud af fem konfirmandforældre er på banen i forhold til at gå i kirke med deres børn – fire ud af fem konfirmander er sjældent eller aldrig i kirke med deres forældre. Sammenligner vi land og by, ses en tendens til, at forældre i hovedstaden og dens forstæder er dem, som sjældnest tager i kirke med deres børn: Ca. 12-15% af konfirmanderne i Københavnsområdet og forstæderne er ofte eller af og til i kirke med deres forældre, hvorimod det gælder mellem 23-26% af konfirmander i resten af Danmark.

Heller ikke konfirmandernes bedsteforældre har travlt med at opleve gudstjenester med deres børnebørn: kun 7,9% af konfirmanderne har ofte eller af og til været i kirke med deres bedsteforældre.

Der ses et par mindre kønsforskelle i forhold til kirkegangen. Generelt angiver lidt flere drenge end piger, at de går i kirke ofte eller af og til. For drengene er det mest almindelige at gå alene, hvorimod pigerne oftest følges med deres forældre.

Religiøs praksis

At religiøs praksis ikke er en del af hverdagen i hovedparten af danske hjem, ses ligeledes ved, at kun 4,5% af konfirmanderne ofte eller af og til synger aftensang eller beder aftenbøn/fadervor, og kun 3,6% ofte eller af og til synger bordvers/beder bordbøn, når de spiser. De individuelle praksisser fylder dog lidt mere end de

fælles praksisser: 19,9% af konfirmanderne beder ofte eller af og til for dem selv, og 16,1% slår korsets tegn. At slå korsets tegn er især udbredt blandt drengene: næsten hver fjerde (23,6%) dreng gør det ofte eller af og til. Det kan overvejes, om drengenes praksis er inspireret af præsten, som slår korsets tegn til gudstjenester, eller om de i højere grad inspireres af fodboldstjerners praksis på fodboldbanen?

Ikke overraskende ses en sammenhæng mellem religiøs praksis og hvor stor betydning, man tillægger religion. Eksempelvis er 30,6% af de konfirmander, som tillægger religion stor eller nogen betydning, ofte eller af og til i kirke med deres forældre, hvorimod det gælder 12,2% af dem, som tillægger religion mindre eller ingen betydning. Denne tendens ses for alle ovenstående praksisser.

Generelt påvirkes mennesker af barndommens primære oplevelser af religiøsitet og kirkelig deltagelse (Erikson 2000). Samtidig formes menneskets religiøsitet af livets forskellige faser og de sekundære religiøse fællesskaber, man møder – ikke mindst i de formative ungdomsår (Birkedal 2020). Langt størstedelen af konfirmanderne har ingen erfaring med religiøs praksis hverken af formel, institutionel art eller fra det uformelle, private. Konfirmandforløbet har derfor potentialer til at inspirere til religiøse praksisser og være med til at konsolidere unges eventuelle barndomstro og barndommens religiøse praksisser (Erikson 2000).

3.4. Samtaler om tro og religion

Tro og religion er et emne som to ud tre sjældent eller aldrig taler om med deres forældre

Er religion og religiøse emner et aktuelt samtaleemne, når man har valgt at sætte Gud, kirke, tro og kristendom på ugeskemaet? Denne undersøgelse viser ligesom andre undersøgelser, at tro og religion generelt ikke er et samtaleemne hverken rundt om spisebordet, i venindegruppen eller hjemme hos bedsteforældrene (Haugegaard 2020). Som tabel 11 viser, oplever to ud af tre konfirmander (66,5%), at de taler sjældent eller aldrig om tro og religion med deres forældre.

Hvor tit snakker du om tro og religion?	Ofte	Af og til	Sjældent/aldrig
Med dine forældre	3,2	30,3	66,5
Med dine venner	2,8	25,5	71,8
Med dine bedsteforældre	2,6	12,9	84,4
Med andre voksne	2,5	9,9	87,6

Tabel 11: *Hvor tit snakker du om tro og religion? Procent*

Når samtalerne endelig sker, er forældre og venner de primære samtalepartnere: ca. hver tredje (33,5%) taler ofte eller af og til med deres forældre om tro og religion og i forhold til venner gælder det 28,3% konfirmanderne. Lignende undersøgelser understreger, at samtaleemner blandt forældre og børn i hjemmet afhænger af den samtalekultur, man har i familien. Som oftest er samtalerne i højere grad deskriptive (så som hvad lavede I til præst i dag?), fremfor at være refleksive (som f.eks. hvad tænker du om det, præsten sagde i dag? Hvad tror du egentlig selv?). Som disse to konfirmanddrenges forklarer om deres erfaringer med samtaler om religiøse emner i hjemmet:

- *Nej, jeg snakker ikke lige så meget om døden og livet derhjemme... det har jeg ikke lige oplevet.*
- *Vi snakker ikke specielt meget... Jeg spørger ind til min far - han er i hvert tilfælde kristen – om hvorfor han blev konfirmeret.*

Konfirmanddrengene 7. kl.

Er der forskel på, hvem der snakker om hvad?

Klassetrin synes ikke at have en markant betydning i forhold til samtaler om tro og religion. Der ses mindre forskelle i forhold til, hvilke geografiske områder konfirmanderne kommer fra, men ingen tydelige tendenser. Sammenligner vi drenge og piger, ses der kun en tydelig kønsforskel ift., hvor ofte man taler med venner om tro og religion. Flere piger (34%) end drenge (19,1%) angiver, at de ofte eller af og til taler med deres venner om religion. Det kan skyldes, at pigerne generelt taler mere om flere emner med vennerne og er dermed mere trænede i at tale sammen – og dermed også om religiøse emner.

Konfirmandforløbet synes ellers at være en særlig anledning til at indgå i samtaler om religiøse tematikker – dels når konfirmanderne kommer hjem med viden, ord og oplevelser fra konfirmandforløbet, dels den særlige anledning det giver at kunne snakke om andre tematikker, hvor konfirmanden kan fortælle, og forældre kan spørge ind. Det kræver, at man som forældre er bevidste om at spørge ind og ved, at man som den voksne har 'serve-pligten' til de dybere samtaler. Unge forventer, at den voksne tager initiativet til de dybere samtaler i hverdagslivet f.eks. i bilen på vej hjem fra træning, under aftensmaden eller på gåturen med hunden. Som disse konfirmander fortæller, så kan konfirmandforløbet netop give anledning til samtaler af lidt dybere karakter.

- *Efter man har været til præst, eller vi har set noget, så snakker man måske om det. Jeg snakker med min mor om det, for hun kan godt li' at spørge ind til det.*
- *Det kan også være, når jeg har været til præst, så snakker vi om det til aftensmaden, hvad vi har snakket om eller lavet til præst.*
- *Jeg fik faktisk snakket lidt om døden der hjemme den anden dag, fordi en af min mors kollegaer døde. Og så fik vi snakket lidt, for vi havde lige snakket om døden til præst, så kunne jeg fortælle lidt. Men ellers er det ikke noget, vi snakker om.*

Konfirmander 7.kl.

Til gengæld scorer bedsteforældre og andre voksne lavt i forhold til at indgå i samtaler om tro og religion. Tabel 11 angiver, at henholdsvis 15,5% af konfirmanderne taler med bedsteforældre, og 12,4% af konfirmanderne taler med andre voksne ofte eller af og til om tro og religion.

Præsten har ikke mange konkurrenter, men er præsten en reel samtalepartner om tro og religion?

Præsten har dermed ikke ret mange konkurrenter, når 87,6% af konfirmanderne sjældent eller aldrig oplever at tale om tro og religion med andre voksne. Det er dog tankevækkende, at præsten ikke regnes med som 'andre voksne' i det år, hvor konfirmanderne møder præsten til konfirmationsforberedelsen – et forløb, man ellers ville tro, medfører regelmæssige samtaler om tro og religion med en anden voksen – i dette tilfælde præsten. Er samtaler mellem præst og konfirmand i højere grad præget af praktiske emner eller hverdagstematikker? Oplever konfirmander præsten som en underviser, der i højere grad taler *til* dem end *med* dem? Der ligger åbenbart uudnyttede potentialer i, at præsten kommer med på banen som en samtalepartner om tro og religion.

De konfirmander, som tillægger religion stor eller nogen betydning, har generelt hyppigere samtaler om tro og religion end de konfirmander, som tillægger religion mindre eller ingen betydning. Denne tendens ses både ift. forældre, venner, bedsteforældre og andre voksne. Eksempelvis taler 47,4% af dem, som tillægger religion stor eller nogen betydning, ofte eller af og til med deres forældre om tro og religion. Det gør sig kun gældende for 21,7% af de konfirmander, som tillægger religion mindre eller ingen betydning. Det kan ikke vides om sammenhængen skyldes a) at samtalerne om tro medfører, at konfirmanderne finder religion mere betydningsfuldt eller b) at konfirmanderne oftere taler om tro, fordi de finder religion betydningsfuldt. Muligvis er det en kombination.

Samtidig er det væsentlig at understrege, at ser man på de konfirmander, som har svaret "aldrig" til samtlige potentielle samtalepartner, så udgør de 10,6%. Det vil sige, at en ud af ti aldrig har haft samtaler om tro og religion – og dermed er fuldstændig utrænede og har ingen erfaring i at snakke om tro og religion med andre.

Generelt har de fleste konfirmander ikke den store erfaring med samtaler om tro og religion, dvs. at de er lidt på Herrens mark, når de inviteres og engageres til dialog og samtale i konfirmandforløbet.

Opsamling

Dette kapitel forsøger at belyse konfirmanders religiøse baggrund og erfaringer med kirke, tro og religiøs praksis. Der tegner sig et billede af, at langt den største del af konfirmander er lidt på Herrens mark i forhold til en kirkelige erfaringsdannelse, religiøs praksis og religiøse samtaler.

- Flertallet af konfirmanderne er døbt dog uden at have gjort sig erfaring med kirkens formelle eller uformelle dåbsoplæringstiltag. En ud af tre – særligt i landområder har deltaget i minikonfirmandforløb, men næsten halvdelen (46,9%) har ikke været i berøring med dåbsoplæringstiltag eller kirkeligt børne- og ungdomsarbejde.
- Lidt over halvdelen af konfirmanderne siger de tror på Gud (55%), men oplever ikke nødvendigvis tro og religion som betydningsfuld. Den anden halvdel er uafklarede eller siger ,de ikke tror på Gud.
- For langt de fleste konfirmander er religiøse praksisser ikke en del af hverdagslivet, dog fylder de individuelle praksisser (bøn, slå korsets tegn) lidt mere end de fælles praksisser. Ca. en ud af fire konfirmander går ofte eller af og til i kirke alene. En ud af fem beder for dem selv, og 16,1% slår korsets tegn ofte eller af og til.
- Præsten har ikke mange konkurrenter, når det gælder samtaler om tro og religion. To ud af tre konfirmander (66,5%) oplever, at de sjældent eller aldrig taler om tro og religion med deres forældre. En ud af ti har aldrig oplevet at tale om tro og religion. Det tyder på, at præsten ikke opleves som en samtalepartner omkring tro og religion, hvorfor der ligger uudnyttede potentialer i, at præsten tydeliggøres som en samtalepartner både om tro og religion og om alt det mellem himmel og jord.

3.5. Det religiøse landskab er under forandring

Set fra et metaperspektiv er flertallet af danske unge i dag præget af den nordiske sekulariseringstendens, hvor det er mest almindeligt **ikke** at have en religiøs tilknytning. Dette på trods af et flertal af unge eksponeres for skolens kristendomskundskabsundervisning og folkekirkens dåbs-, mini-konfirmand- og konfirmandtilbud. Selv om der spores faldende tilgang blandt børn og unge til både dåb, mini- og konfirmandforløb, så præges flertallet i en eller anden grad af kristendommens placering i samfundet som en officiel majoritetsreligion.

Endvidere spores en tendens i det religiøse landskab, hvor en voksende gruppe af minoriteter, så som migranter og flygtninge kommer med en religiøs tilknytning enten til en anden religion (islam, hinduisme, buddhisme) eller til en anden form for kristendom (katolicisme, ortodokse, pinsebevægelser). Fælles for disse minoriteter er, at flertallet kommer med en bevidst, religiøs livsopfattelse. Denne mangfoldighed i det religiøse landskab gør, at man som ung eksponeres for andre religioner og andre livssyn, hvilket udfordrer den enkelte til at skulle være mere bevidst om sit eget livssyn og tro. Specielt i det urbane miljø ses en voksende flerreligiøsitet, og her vil unge i højere grad påvirkes og formes af den religiøse mangfoldighed.

Generelt påvirkes mennesker af deres barnetro resten af livet (Erikson 2000). Samtidig formes menneskets religiøsitet af livets forskellige faser og af den samfundsmæssige kontekst, man vokser op i. Når man som konfirmand får tro og kristendom på ugeskemaet, og sammen med vennerne møder præst, kirkerum og kirkens ritualer, kan det indebære en revurdering eller en revidering af egne og familiens værdier og livssyn. Men hvilke intentioner og motiver tillægger konfirmander det at tilvælge folkekirkens tilbud om et struktureret religiøst dannelsesforløb? Det ser vi nærmere på i de næste kapitler.

Kapitel 4

Hvorfor konfirmeres? Hvad er intentionen?

4. Hvorfor konfirmeres? Hvad er intentionen?

De næste kapitler bygger på CUR's konfirmandundersøgelse (Bugge og Munksgaard 2022) og beskriver konfirmanders intentioner og motivationer for at deltage i et konfirmandforløb. Hvorfor vælger unge at konfirmeres? Vil de konfirmere deres tro eller måske bekræftes i deres tro? Er det forældrenes ønske, tanken om fest og gaver, eller fordi de blindt følger tradition og vennerne? I konfirmandundersøgelsen spørges konfirmander, hvorfor de vil konfirmeres i forsøg på at afdække de bagvedliggende intentioner med deres konfirmation.

På landsplan vælger næsten tre ud af fire unge af blive konfirmeret. I nogle egne er det flertallet af en klasse, i andre områder er det mindretallet af en klasse, der vælger konfirmationen til. Selv om konfirmation er en udbredt tradition, som er forankret både kirkeligt og folkeligt, tegner der sig et billede af, at for langt de fleste konfirmander er konfirmation et selvstændigt og aktivt tilvalg.

Jeg vil konfirmeres...	Enig	Uenig	Ved ikke
Fordi det er mit eget valg	87,2	4,0	8,8
Fordi det er en tradition	56,6	25,6	17,8
Fordi jeg tror på Gud	53,5	14,7	31,7
Fordi jeg er blevet døbt	46,3	30,5	23,2
For at få en fest	44,9	37,7	17,4
For at få gaver	40,2	39,2	20,6
Fordi mine venner skal konfirmeres	32,3	54,0	13,8
Fordi mine forældre ønsker det	24,5	61,5	14,0

Tabel 12: Jeg vil konfirmeres. Procent

4.1. Konfirmation er mit eget valg

Som tabel 12 viser, er 'fordi det er mit eget valg' den mest almindelige årsag til konfirmationen: næsten ni ud af ti (87,2%) har angivet, at de er enige i udsagnet, og kun 4% er uenige. 'Fordi det er mit eget valg' er dermed også den eneste begrundelse, som der er forholdsvis bred enighed om – i forhold til de andre intentioner, som der er væsentlig mindre konsensus om mellem konfirmanderne. Med andre ord oplever konfirmander, på lige fod med mange andre valg i deres ungdomsliv, at valget om konfirmation er deres eget valg, et frit og aktivt tilvalg, hvilket på metaplan kan være udtryk for den individualisering, som er en stor del af deres virkelighed.

- *Jeg har en søster – hun gik til præst, men valgte ikke at blive konfirmeret. Men jeg ville gerne. Mine forældre er meget sådan, at man selv skal vælge det. Det er ligesom med min dåb. Min Mor og Far synes, at det var et valg, vi skulle tage, hvis vi havde lyst til det – og at det ikke skulle tvinges på en, at man skulle konfirmeres. Hvis man skal gøre det, skal man selv vælge det.*

Konfirmanddreng 8.kl.

Denne konfirmand giver udtryk for en virkelighed, der er udbredt i mange familier, hvor unge fritstilles til at selv at skulle vælge, og hvor forældre ikke vil tage beslutninger på deres børns vegne, hvilket efterlader dem lidt på Herrens mark (Schultz Jørgensen 2014). Dette gælder også i forhold til religiøse spørgsmål. Dermed må unge selv vælge, og som denne konfirmand udtrykker det, er han ret bevidst om værdien af selv at skulle tage disse valg – også i forhold til dåb og konfirmation.

- *Mine forældre synes, at det skulle være mit eget valg – nok mest min mor. De synes, det er fint, at jeg både skal døbes og konfirmeres. Jeg kan godt li', at det er mit eget valg.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Konfirmander oplever altså at være fritstillet til selv at skulle vælge konfirmationen til eller fra, hvilket understreges af, at svarkategorien 'fordi mine forældre ønsker det' er den begrundelse, som færrest (24,5%) konfirmander er enige i, og flest (61,5%) er uenige i. At forældrenes ønsker spiller en rolle for næsten hver fjerde

konfirmand, skal samtidig ikke forstås som tvang. Som vi beskriver i afsnit 5.4., svarer kun 14,5%, at de går til konfirmationsforberedelse, fordi deres forældre siger, at de skal.

Når ca. hver fjerde konfirmand anser deres forældres ønske om konfirmation som en begrundelse, handler det reelt ikke om tvang, men formodentlig om at forældrene ønsker at bakke op om konfirmandens valg eller har opfordret dem til at finde ud af, hvad konfirmandforløbet indebærer, velvidende at det kan være en stor beslutning selv at skulle tage i slutningen af 6. klasse. Som denne konfirmand udtrykker det:

- *Det var mere mine forældre, der bragte det på banen, de synes jeg skulle gå til det, for at give det en chance, for at se om det var noget og for at vide, hvad det indebærer. Og så har jeg startet her.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Forældre kan have indflydelse på konfirmanders beslutning f.eks. med en opfordring om at prøve at deltage i et konfirmandforløb. Men hvis konfirmanden kommer i løbet af året og siger, at det ikke giver mening at gå til præst, eller at man ikke har lyst til at blive konfirmeret, er de fleste forældre klar til aflyse forsamlingshuset i respekt for den unges beslutning. Forældre accepterer individualiseringen som et grundvilkår i unges liv, og derfor er en stor gruppe unge trænede og dygtige til at tage egne valg. At træffe selvstændige valg er en vigtig del af identitetsprojektet og dermed også at stå inde for sine valg. En konfirmand forklarer meget præcist om bevidstheden af egne valg og det, at han selv 'gider'.

- *Jeg går til præst - ikke pga. af vennerne, men fordi det er mit eget valg. Det er noget, jeg gider og ved, at jeg gider. Jeg kan helst li' at tage mine egne valg, for jeg vil ikke styres af folk. Mine forældre synes det er en god ide, at jeg selv tager det her valg.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Eget valg og selvbestemmelse viser sig at være af betydning for, det 'man gider', hvilket har indflydelse på konfirmanders tilgang, motivation og deltagelse i konfirmandforløbet. Det vender vi tilbage til i kapitel 6.

4.2. Jeg gør det ikke, fordi vennerne gør det, men det er fedt at ens venner er der

Selv om individualiseringen er et grundvilkår, er unge generelt ikke upåvirket af omgivelsernes betydning for deres valg og agerer som oftest som 'kollektivt orienterede individualister' (Juul 2016) Konfirmationstraditionen er en majoritetstradition båret af lokale fællesskabsstrukturer, og alligevel oplever flertallet af konfirmanderne deres konfirmation som et selvstændigt, aktivt valg, hvilket også ses ved, at 54% af konfirmanderne er uenige i, at de konfirmeres, fordi deres venner bliver det. Tabel 12 viser også, at vennernes valg af konfirmation er en medvirkende årsag for ca. hver tredje (32,3%) konfirmand.

- *Jeg var sikker på, at jeg skulle gå til præst, inden jeg vidste, om nogle mine venner skulle. Men det er selvfølgelig også fedt, at ens venner er der, så man har nogen at snakke med.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Som denne konfirmand forklarer, har vennerne ikke nødvendigvis betydning for selve valget, men har betydning i forhold til at deltage i konfirmandforløbet sammen med nogen, man kender. Det giver en tryghed, når man sammen kan gå til en 'ny fritidsinteresse', en fritidsaktivitet, som for mange er ukendt terræn. Derudover medfører lokale skolestrukturer, at et stort antal 7. klasser flyttes til overbygningsskoler lige før konfirmandforløbet og unge sammensættes i nye klasser. Dvs. at man tager stilling til et konfirmandforløb uden nødvendigvis at vide, hvad vennerne gør.

- *Vi var en helt ny klasse, så vi har ikke haft mulighed for at snakke med hinanden om det (red. at skulle gå til præst). Det betød ikke noget, om de andre vælger det. Jeg havde planlagt det fra min gamle skole. Men det er selvfølgelig meget hyggeligt at være her sammen, når man kender hinanden lidt, og nu lærer vi hinanden endnu bedre at kende. Man bliver lidt sammenrystet her.*

Konfirmandpige 7.kl.

Vennerne var ikke en faktor i denne konfirmands beslutningsproces, men hun opdager, at konfirmandforløbet pludselig får betydning i forhold til at blive rystet sammen og danne relationer i den nye klasse. Dermed får konfirmandforløbet betydning for et af de centrale omdrejningspunkter i unges liv – nemlig samværet med venner. Betydningen af konfirmandsamværet i en nutidig ungdomsvirkelighed ser vi nærmere på i kapitel 6.

4.3. Confirmation er en tradition, jeg vælger til

Tradition er den begrundelse, som næstflest (56,6%) konfirmander er enige i, har betydning for deres valg. Hver fjerde (25,6%) konfirmand er dog uenige i, at tradition er begrundelsen for deres valg. At vælge konfirmationen til pga. af tradition kan forstås både ud fra den folkeligt forankrede tradition, den enkelte families tradition såvel som den kirkeligt forankrede tradition. Som oftest kombineres begrundelsen af tradition med oplevelsen af, at man selv har valgt, at ville indlejres i traditionen.

- *I min familie er det tradition, at man bliver konfirmeret. Vi er en meget kristen familie, men det er mit eget valg. Jeg er her for at høre lidt mere om det, jeg tror på, at der er en Gud og han har skabt os. Men jeg tror ikke, at han skabte jorden på syv dage – måske syv måneder. Så det er mit eget valg, at jeg vil konfirmeres.*

Konfirmanddreng 7.kl.

For denne konfirmand er kristendommen baggrunden for den tradition, han vælger til. Samtidig understreger han flere gange, at det også er hans eget valg, og at han er i gang med at forholde sig til sin kristne tradition. Selv om man kommer med en kristen baggrund er det vigtigt, at det bliver meningsgivende for en selv – man overtager ikke nødvendigvis familiens kristendomsfortællinger, men har brug for at gøre dem til sine egne. Med andre ord sætter denne konfirmand det lutherske 'pro me aspekt' i spil som en væsentlig intention for sit konfirmandforløb. Også konfirmander, der i højere grad definerer sig i forhold til den folkeligt, forankrede tradition, opfatter traditionen, som noget man selv vælger til. En konfirmand forklarer, hvordan konfirmation både er hendes eget valg og en tradition.

- *Jeg tror ikke sådan på Gud, men jeg tror, der er et eller andet. Jeg vil konfirmeres, fordi det er tradition, og så er det mit eget valg. Min mor har ikke sagt, at jeg skal konfirmeres. Hun har spurgt, om jeg ville, og så har jeg sagt ja, fordi jeg gerne vil tro på ham. Det er ikke fordi, jeg tror på, at Gud har lavet jorden, men jeg tror, der er et eller andet og et liv efter døden. Så derfor.*

Konfirmandpige 7.kl.

At vælge traditionen til, udfordrer denne konfirmand til også at skulle forholde sig til den religiøse betydning af traditionen, som hun forholder sig til både med en usikkerhed og en åbenhed overfor, at 'der er et eller andet'.

I et samfund præget af aftraditionalisering kan det synes vigtigt at få kendskab til de kulturelle og religiøse traditioner, man omgives af, uanset religiøst ståsted (Poulsen m.fl. 2021). Særligt i et globaliseret hverdagsliv kan det være af værdi, at man kender til egne traditioner enten af kulturelle eller af identitetsmæssige interesser. En konfirmand fortæller, hvordan faren værdsætter betydningen af 'gode traditioner'.

- *Nogle gange siger min Far, en af grundene at han synes, det er fedt, at jeg vælger at blive konfirmeret er, at det indebærer nogle gode traditioner med, hvordan man bliver gift, begravet og dåb.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Tradition, forstået både i en kirkelig, religiøs og i en folkelig eller familiekontekst er altså en begrundelse for konfirmation for over halvdelen af konfirmanderne, men forstået som en tradition, man selv har interesse i eller selv vælger at blive indlejret i. Igen ser vi betydningen af selvbestemmelse og individualiseringen.

4.4. Det er bare, fordi jeg tror på Gud, derfor! – at bekræfte eller at blive bekræftet

Selve troen og de kristne ritualer har også betydning i tilvalget af konfirmationen. Lidt mere end halvdelen (53,5%) af konfirmanderne anser deres tro på Gud som en begrundelse for deres konfirmation og betoner dermed intentionen af det, som konfirmationen dybest handler om – at bekræfte sin tro eller at blive bekræftet. Samtidig er troen på Gud en af de begrundelser, som færrest er uenige i (14,7%), men flest har svaret "ved ikke" til (31,7%). Andelene passer forholdsvis godt med, hvor mange konfirmander, som har svaret "ja", "nej"

eller "ved ikke" til, om de tror på Gud (se afsnit 3.2). Ligeledes har det, at man er døbt, betydning for at vælge konfirmationen til for lidt under halvdelen (46,3%). Til gengæld angiver flere (62,5%) af de konfirmander, som er blevet døbt indenfor de sidste år, dåben som en begrundelse for konfirmation.

Betydningen af troen på Gud som bevæggrund for konfirmandforløbet italesættes af flere konfirmander som en meningsgivende faktor, enten fordi man vil bekræfte sin tro, eller fordi man vil bekræftes i sin tro. Dette understreges både af konfirmander med en kristen baggrund og konfirmander uden tilknytning til kristendommen. En konfirmand med en kristen baggrund og kristen selvforståelse understreger, at det er hendes tro og ikke nødvendigvis familiens religiøse baggrund, der er meningsgivende for hendes konfirmation.

- *Jeg tror på Gud, og jeg er kristen, og det har jeg ikke været i tvivl om på noget tidspunkt i mit liv. Jeg er blevet døbt, da jeg var lille. Hele min familie er kristen, men det har ikke supermeget med det at gøre, at jeg vil konfirmeres. Det er bare, fordi jeg tror på Gud og så giver det mening at blive konfirmeret.*

Konfirmandpige 7. kl.

På samme måde forklarer en konfirmand fra en ikke-religiøs baggrund, at troen på Gud er hendes bevæggrund for et konfirmandforløb med udgangspunkt i sit eget valg, selv om det bryder med familiens religiøse livssyn. For denne konfirmandpige indebærer hendes valg, at hun også skal døbes, hvilket ikke afholder hende fra at skulle konfirmeres.

- *Jeg vil konfirmeres, fordi jeg tror på Gud. Det er mit eget valg. Der er ikke rigtig nogen fra min familie, der tror på Gud – de er blevet non-firmeret. Jeg er heller ikke døbt, fordi mine forældre ville have, at jeg skulle vælge det, de tror nemlig ikke på Gud, så jeg skal også døbes.*

Konfirmandpige 8. kl.

At vælge et konfirmandforløb til, selv om man ikke kommer fra en religiøs baggrund, kan være et udtryk for en nysgerrighed overfor et livssyn, man ikke har mødt i hjemmet, og som man gerne vil inspireres af. Som denne konfirmand udtrykker det, er det en mulighed for at gøre sig bekendt med, hvad man eventuelt siger nej til.

- *Begge mine forældre er ateister og går ikke i kirke, og jeg var meget i tvivl, om jeg skal konfirmeres, og er måske stadig lidt i tvivl, fordi jeg er ikke vokset op med Gud, dåb eller noget religion overhovedet. Mine forældre siger, det er mit eget valg. Men jeg vil godt lære om det og vide, hvad det er, jeg siger nej til, hvis jeg siger nej til det. Jeg vil godt høre historierne og finde ud af, om det er noget, jeg vil.*

Konfirmandpige 7.kl.

Uanset religiøs baggrund eller religiøst ståsted er det at bekræfte sin tro eller at blive bekræftet i sin tro en væsentlig begrundelse for lidt over halvdelen af konfirmanderne. De interviewede konfirmander forklarer, hvordan tro eller en afklaring af tro er en reel motivation for deres konfirmation. Hvilken betydning har dette for mødet mellem kirke, præst og konfirmander? Hvordan kan konfirmandforløbet være med til at 'oplære' eller 'tilbyde troserfaringer', som er med til at bekræfte troen eller afklare unge i forhold til kristendommens livstydningensunivers?

4.5. Fest og gaver uanset hvad, men der skal være noget at feste for!

Som tabel 12 viser, er fire ud af ti konfirmander enige i at fest og gaver også er en intention med konfirmationen. Selv om denne dimension fylder mest i medier og folkemunde, ligger den temmelig lavt på listen blandt konfirmander. Festen (44,9%) er vigtigere end gaverne (40,2%), og næsten lige så mange er uenige som enige i, at henholdsvis fest og gaver er begrundelsen for deres konfirmation. Flere konfirmandinterviews tyder på, at festen i højere grad er en vigtigere del af konfirmationen for forældrene end for konfirmanderne. Flere konfirmander giver udtryk for, at de havde fået en fest, uanset om de ville konfirmeres eller ej, men at det for dem er vigtigt at ville noget med konfirmationen, så der er noget at feste for.

- *Min mor sagde, at hvis jeg ikke vil konfirmeres, så kan jeg få en stor 14-års fødselsdag. Jeg vil ikke holde en fest for at fravælge noget. Men jeg vil det her, for det er lidt en voksen beslutning at sige, at jeg er kristen og at man, ja.... siger ja til noget.*
- *For mig er kristendom er et godt symbol, og jeg er kristen, og det vil jeg gerne vælge til. Det er mit eget valg. Jeg havde også fået en fest alligevel. Men jeg vil ikke konfirmeres for at få en fest.*

Konfirmandpiger 7.kl.

For enkelte konfirmander er det faktisk vigtigt, at festen netop **ikke** er den underliggende intention. I flere konfirmandinterviews understreger særligt pigerne, at festen ikke er deres ønske, og de egentlig bare vil konfirmeres for at blive konfirmeret. For nogle af konfirmanderne virker det som om, det er en del af et større opgør med en forbrugsfokuseret kultur med fest og gaver, for andre virker det som om, de reelt ikke ønsker en fest.

- *Jeg gider egentlig ikke holde en fest, for jeg har ikke så meget familie. Min mor har sagt, at hvis jeg vil konfirmeres, så skal vi holde en stor fest og bla, bla. Men det vil jeg ikke, jeg vil bare konfirmeres for at blive konfirmeret...*

Konfirmandpige 7.kl.

Overvejelser og intentioner som disse er værd at fejre og glæde sig over og understreger konfirmanders seriøse og værdibårne tilgang, og for en gruppe konfirmander tyder det på en knap så materiel tilgang til konfirmationen. Hvordan er præst og kirke med til at tage konfirmanders intentioner seriøst og understøtte dem i deres afsøgning af, hvilke værdier de gerne vil tage med sig? Som denne konfirmand understreger, så skal man 'gide det' (konfirmandforløbet), for så er der noget at feste for.

- *Jeg synes, man skal være her for at gide det. Men jeg glæder mig også til at fejre det med den der fest. Det er også en del af det, hvor man får lov at invitere en masse fra ens familie. Så er der noget at feste for!*

Konfirmanddreng 7.kl.

4.6. Lidt mere detaljeret – forskelle på tværs af køn og religiøst ståsted

Sammenligner vi på tværs af køn ses en tendens til, at drenge i højere grad giver udtryk for at være mere traditionsbårne og præget af eksterne faktorer, hvorimod pigerne i et større omfang angiver, at konfirmationen er et udtryk for et selvstændigt valg. Således ses en tendens til, at en større andel af drengene end pigerne er enige i årsager som: tradition, forældrenes ønske, vennerne og fest og gaver. Samtidig er flere piger end drenge uenige i disse årsager. Til gengæld er flere piger end drenge enige i, at "fordi det var mit eget valg" er en årsag til deres konfirmation.

Udover køn har konfirmandernes religiøsitet betydning for, hvad de anser som intentionen med at ville konfirmeres. For de konfirmander, som tillægger religion stor eller nogen betydning, spiller troen på Gud, dåben og at det er ens eget valg en større rolle sammenlignet med de konfirmander, som tillægger religion mindre eller ingen betydning. De konfirmander, for hvem religion ikke er betydningsfuld, ser til gengæld oftere tradition, venner, gaver og festen, som en intention. Klassesetning synes ikke at have den store betydning i forhold til intentionen med konfirmation. Der ses mindre forskelle mellem geografiske områder, men ikke nogen tydelige tendenser.

Opsamling og spørgsmål til refleksion

- Næsten ni ud af ti (87,2%) konfirmander angiver, at det er deres eget valg at skulle konfirmeres. De oplever deres selvbestemmelse som et frit valg og oplever, at de er fritstillet i forhold til forældres ønsker eller venners valg.
 - o Hvordan kan kirke og præst i højere grad indgå i dialogen omkring dette selvvalg, så unge ikke står alene på Herrens mark med denne beslutning, som for mange unge tages i slutningen af 6. klasse?
- For halvdelen af konfirmanderne har tradition og troen på Gud betydning for selvvalget, hvilket betoner intentionen af det, som konfirmationen dybest handler om – at bekræfte sin tro eller at blive bekræftet i sin tro og et ønske om en meningsfuld indlejring i denne tradition. Det er værd at fejre og at understøtte!
 - o Hvilke religionspædagogiske tilgange er vigtige for at imødekomme og understøtte konfirmanders ønske om at bekræfte eller at blive bekræftet i sin tro?
- Forældres ønsker og venners valg er en betydningsfuld faktor for en mindre del af konfirmanderne – særligt dem som tillægger religion mindre eller ingen betydning.
 - o Hvilke tilgange er vigtige i mødet med denne gruppe, som ikke nødvendigvis har en egen interesse i at deltage i et konfirmandforløb?
- Intentionen om fest og gaver ligger temmelig lavt på listen for en stor del af konfirmanderne. Samtidig tyder det på, at festen i højere grad er en vigtig del af konfirmationen for forældrene end for konfirmanderne.
 - o Hvordan kan præst og kirke være med til at skabe en meningsfuld fejring og understøtte, at der er 'noget at feste for'?

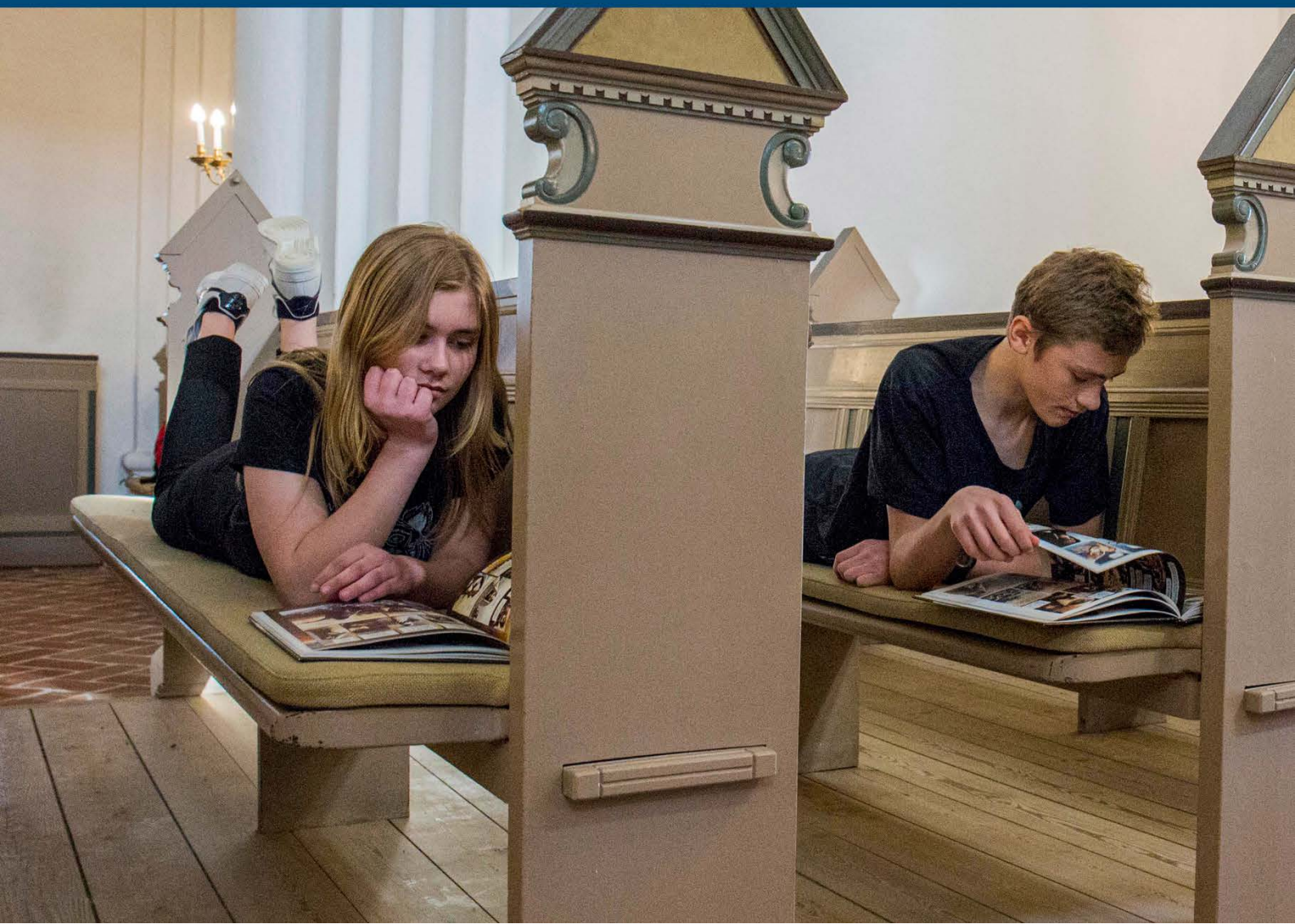
Generelt er konfirmander drevet af flere intentioner, som for forskellige konfirmander har forskelligartede betydninger. Intentionerne får også mere eller mindre betydning, afhængig af om mødet med præst og kirke opleves som et positivt og meningsfyldt møde i forhold til en ungdomsvirkelighed. Overordnet kommer flertallet af konfirmander med reelle intentioner og interesse. Som denne konfirmand så fint udtrykker det:

- *Til at starte med er det vigtigt, at det er, fordi, du tror på Gud, at du ikke bare er her for at hygge men også for at lytte, at man er engageret og du vil lære noget, også lidt at det er en tradition. Jeg kender mange, der er konfirmeret, men det er vigtigt, at man gør det, fordi det er interessant.*

Konfirmanddreng 8.kl

Kapitel 5

Motiver for konfirmandforløbet set fra et konfirmandperspektiv

5. Motiver for konfirmandforløbet set fra et konfirmandperspektiv

Hvad er unges motiver for at deltage i et konfirmandforløb, unge som tidligere beskrevet er præget af individualisering, mange valg i hverdagslivet og ydermere at stå ret alene på Herrens mark i deres valg? For at kortlægge konfirmanders motiver for deres deltagelse i konfirmandforløb, spørger konfirmandundersøgelsen ind til forskellige motiver for konfirmandforløbet (se tabel 13). I det følgende uddybes betydningen af motiver som religiøs afklaring, religiøs viden og lidt om præstens og forældres betydning for at deltage i et konfirmandforløb.

Jeg deltager i konfirmandforløbet...	Enig	Uenig	Ved ikke
For at blive mere afklaret om hvad jeg tror på	62,3	18,8	18,9
For at lære noget mere om kristendom	55,1	23,4	21,6
For at forstå gudstjenesten bedre	49,5	29,2	21,3
For at prøve at komme i kirken	39,6	38,7	21,7
Fordi jeg synes, det lyder spændende	38,8	26,1	35,0
For at få velsignelsen med i mit liv	29,3	36,4	34,2
For at lære præsten bedre at kende	20,0	56,9	23,1
Jeg deltager, selv om jeg ikke er sikker på, om jeg vil konfirmeres	17,5	70,8	11,7
Fordi mine forældre siger, at jeg skal	14,5	74,0	11,5

Tabel 13: Jeg deltager i konfirmandforløbet... Procent

5.1. Religiøs afklaring

Religiøs afklaring ligger tydeligvis højt på listen over motiver for konfirmanderne. 62,3% er enige, i at de deltager i konfirmandforløbet for at blive mere afklaret om, hvad de tror på. Det er samtidig også det motiv, som færrest er uenige i (18,8%). At få mulighed for større afklaring om trosspørgsmål er således for mere end seks ud af 10 af konfirmanderne medvirkende til, at de deltager i konfirmandforløbet. Det gælder i lidt højere grad pigerne (63,9%) end drengene (57,8%) og 8. klasser (67,2%) fremfor 7. klasser (59,9%). Selv om ca. halvdelen af konfirmanderne siger ja til, at de tror på Gud, og at de vil konfirmeres, fordi de tror på Gud, så giver konfirmander udtryk for, at konfirmandforløbet er væsentligt for deres religiøse afklaringsproces. Når konfirmationsforberedelsen er på ugeskemaet, gives der mulighed for at deltage i et religiøst afklaringsforløb, en afklaring, der som disse konfirmander udtrykker det, har betydning for deres tro og fortrolighed med kristendommen.

- *Man bliver mere afklaret, efter man har været her, så tror jeg meget mere på det, fordi man forstår det mere, når det bliver forklaret.*
- *Vi lærer ligesom noget om Gud og Jesus og historierne bagved. Men vi bliver også mere klare på, hvad det at være kristen går ud på, og hvad det handler om.*

Konfirmandpiger 7. kl.

Afklaring om, hvad man tror på, og at 'blive mere klar på' kristendom er væsentlige motiver for disse konfirmandpiger, som oplever, at de afklares gennem forståelse, forklaringer og fortællinger. Det tyder på, at det ikke længere er nok at lære trosbekendelsen udenad. Der er i højere grad brug for afklaring om, hvad det er, man bekender sig til.

At en del af konfirmanderne er uafklarede om deres tro og dermed usikre på, om de vil konfirmeres, ses ligeledes ved, at 17,5% af konfirmanderne ikke er sikre på, om de vil konfirmeres. Lidt flere drenge (18,1%) end piger (11,6%) og lidt flere 8. klasser (21%) end 7. klasser (15,8%) er ikke sikre på, om de vil konfirmeres. Langt hovedparten af konfirmanderne (70,8%) er afklarede med, at de vil konfirmeres og er i gang med at blive afklaret om, hvad de tror på.

5.2. Viden, forståelse og fortrolighed

At blive klogere på kristendom og dens ritualer er en måde at blive afklaret på og er motiver for ca. halvdelen af konfirmanderne. 55,1% af konfirmanderne deltager i konfirmandforløbet for at lære noget mere om kristendom, og 49,5% vil gerne forstå gudstjenesten bedre. Det er således det andet og tredje hyppigste motiv for at

deltage i konfirmandforløbet. Set fra en folkekirkeligt perspektiv er dette også væsentlige elementer i konfirmationsforberedelsen, hvor det hedder sig, at man skal blive 'fortrolig med den kristne tros elementære indhold og folkekirkens gudstjeneste'. Det vil sige, at de folkekirkelige motiver bag konfirmationsforberedelsen harmonerer med motiver, som ca. halvdelen af konfirmanderne er enige i.

For både præster og konfirmander er en kognitiv tilgang baseret på læring, viden og forståelse en naturlig måde at forholde sig til kristendom og tro (Birkedal, 2008), men fortrolighed er mere end det. Fortrolighed er kendskab og kundskab, men også det at gøre sig erfaringer.

Som disse konfirmanddrengene udtrykker det, efterspørger de læring og afklaring, men er også nysgerrige på at gøre sig erfaring.

- *Jeg vil gerne lære lidt om den kristne tro og se, om det er noget. Jeg tror, jeg vil kunne li' at tro på noget. Jeg har ikke helt fundet ud af det endnu, men det er derfor, jeg går til præst.*
- *Jeg tror, jeg går til præst for at finde ud af, hvad det indebærer, og hvad man siger ja til. Jeg synes også, det er spændende, at hvis man har sådan en tro, at det er en slags fællesskab, og at man er del af alt det og kan samles om det.*

Konfirmanddrengene 8.kl.

Udover at blive afklaret og lære om tro og kristendom ligger der også et motiv for disse konfirmanddrengene i at gøre sig erfaring med tro og troens fællesskab – erfaringer, som de ikke nødvendigvis har haft endnu, men som de har forventninger til.

Som tabel 13 viser, er det at gøre sig religiøse erfaringer et motiv for en mindre del af konfirmanderne. Næsten fire ud af ti (39,6%) angiver, at de deltager i konfirmandforløbet for at prøve at komme i kirken, og næsten tre ud af ti (29,3%) angiver 'for at få velsignelsen med i mit liv' som et motiv. Det bør dog understreges, at cirka lige så mange konfirmander er uenige i, at disse religiøse erfaringer er et motiv for at deltage i konfirmationsforberedelsen – og næsten lige så mange er uafklarede om det. Konfirmanders generelle manglende erfaring med religiøs praksis (som beskrevet i kapitel 3) kan have betydning for, at man ikke har de store forventninger hertil, idet forventninger som oftest kommer af de erfaringer, man tidligere har gjort sig.

Selv om konfirmander generelt ikke anser religiøse erfaringer som et væsentligt motiv, kan en erfaringsbaseret tilgang være en væsentlig religionspædagogisk tilgang i forhold til at skabe fortrolighed. Som nævnt tidligere bygger fortrolighed på kendskab, kundskab og erfaring, hvilket udfordrer til en bevidsthed om i højere grad at inspirere til troserfaringer på forskellig vis i et konfirmandforløb (Birkedal, 2008). Dette uddybes nærmere i afsnit 6.3.

5.3. At gå til præst – uden at have forventninger til at lære præsten at kende

På samme måde som konfirmander ikke har de store forventninger til at gøre sig erfaring med religiøs praksis, har de heller ikke de store forventninger til at lære præsten at kende. Selv om man i folkemunde 'går til præst', er det tankevækkende, at en stor del af konfirmanderne skelner mellem det at lære mere om kristendom og det at lære præsten bedre at kende. Således er det at lære præsten at kende et motiv for kun 20% af konfirmanderne, og 56,9% er decideret uenige i, at de deltager for at lære præsten bedre at kende. Lidt flere drenge (22,6%) end piger (14,9%) har et motiv for at lære præsten bedre at kende, ligesom lidt flere 8. klasser end 7. klasser er motiveret for at lære præsten at kende.

Dermed ikke sagt, at præsten ikke er en væsentlig faktor for at lære noget om kristendom, men ligesom man går til fodbold for at spille fodbold – og ikke for at lære træneren at kende, så går man til præst for at blive klogere på kristendom og kirke – og ikke nødvendigvis for at lære præsten bedre at kende. På den anden side er træneren og præsten en væsentlig faktor for træningen/læringen, idet de som de voksne er ansvarlige for stemningen, samværet og relationerne. Dette har unge derimod store forventninger til, da det er betydningsfulde elementer i al læring (se afsnit 6.1.). Som denne konfirmanddreng understreger:

- *Det er vigtigt, at man lærer noget, og at man har det godt her og ikke synes, det er ubehageligt eller kedeligt.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Denne konfirmand fremhæver en væsentlig pointe, som man også ser i den øvrige fritidslivsforskning (Hauggaard 2020) som nævnt tidligere i kapitel 2, nemlig at unge i fritidslivet ikke kun stiller krav til det at lære noget, men også stiller krav til de rammer og de relationer, der omgiver fritidsaktiviteten. Dermed har præsten alligevel en afgørende betydning, når man 'går til præst', en betydning, der har indflydelse på motivation, deltagelse og interesse, hvilket uddybes nærmere i afsnit 6.3.

5.4. Forældreindflydelse

Som beskrevet i afsnit 4.1. giver langt de fleste konfirmander udtryk for, at konfirmationsforberedelsen er et aktivt tilvalg og kun i mindre grad påvirket af forældres ønsker og venners valg. Tabel 13 viser dog, at en mindre gruppe (14,5%) angiver, at de deltager i konfirmandforløbet, fordi deres forældre siger, at de skal, og 11,5% er i tvivl, om de deltager pga. deres forældre. Lidt flere drenge end piger oplever, at deres deltagelse i konfirmandforløbet skyldes forældrenes beslutning. Således er 80,9% af pigerne uenige i, at de deltager, fordi deres forældre siger, at de skal, hvorimod det gælder 69,3% af drengene. Tendensen til, at piger ofte italesætter konfirmationen som et selvstændigt valg, så vi også i afsnit 4.1., hvor en større andel af piger end drenge angav, at de vil konfirmeres, fordi det er deres eget valg, samt at de ikke gør det for deres forældres skyld.

Som nævnt tidligere er der ikke nødvendigvis tale om, at konfirmander er tvunget af forældrene, men nærmere at forældrene har opfordret konfirmanden til at deltage i konfirmandforløbet for at finde ud af, hvad det indebærer. For mange konfirmander foregår disse overvejelser allerede i 6. klasse, hvor man som ung, der i højere grad er optaget af andre fritidsaktiviteter, ikke kan forholde sig til en konfirmation om halvandet år eller måske ikke ønsker at skulle konfirmeres. Afhængig af de dialoger, dialogpartnere eller 'forhandlinger' der har været i spil, kan der derfor sidde et par konfirmander på hvert hold, som ikke er bevidste om andre motiver end forældrenes ønske. Det kræver en særlig opmærksomhed og en bevidst relationel tilgang at engagere og motivere disse konfirmander, særligt hvis deres deltagelse er præget af manglende interesse eller modstand. Hvad der kan være med til at motivere dem, beskrives nærmere i kapitel 6.

5.5. Konfirmandernes religiøse identitet har betydning for deres motiver

Som beskrevet ovenfor ses der i enkelte tilfælde mindre forskelle mellem henholdsvis piger/ drenge og 7./ 8. klasser. Derimod ses en tendens til, at konfirmandernes religiøse identitet – altså hvor stor en betydning de tillægger religion – har langt større betydning for deres motiver for konfirmandforløbet end køn og klasstrin (se tabel 14).

Jeg deltager i konfirmandforløbet...	Religion har stor eller nogen betydning	Religion har mindre eller ingen betydning
For at blive mere afklaret om hvad jeg tror på	72,7	54,9
For at lære noget mere om kristendom	72,1	41,1
For at forstå gudstjenesten bedre	62,0	38,5
For at prøve at komme i kirken	51,0	30,3
Fordi jeg synes, det lyder spændende	51,6	28,3
For at få velsignelsen med i mit liv	43,9	17,1
For at lære præsten bedre at kende	24,0	15,5
Jeg deltager, selv om jeg ikke er sikker på, om jeg vil konfirmeres	13,9	22,4
Fordi mine forældre siger, at jeg skal	11,3	19,1

Tabel 14: *Jeg deltager i konfirmandforløbet...* Procent

Tabel 14 viser, at generelt set er de konfirmander, som tillægger religion stor eller nogen betydning, i højere grad enige i flere motiver end de konfirmander, som tillægger religion mindre eller ingen betydning.

Konfirmanders religiøse identitet synes således at have betydning for, at man i højere grad deltager i konfirmandforløbet for at få mere viden og for at gøre sig flere religiøse erfaringer. Det er en væsentlig pointe, at en religiøs identitet ikke mindsker konfirmandernes nysgerrighed og ønske om afklaring, men tværtimod synes at styrke den: således ønsker mere end syv ud af ti af disse konfirmander at blive mere afklaret om, hvad de tror på (72,7%) og at lære mere om kristendom (72,1%).

De eneste parametre, hvor de konfirmander, som tillægger religion mindre eller ingen betydning, scorer højere, er 'Jeg deltager, selvom jeg ikke er sikker på, om jeg vil konfirmeres' og 'Fordi mine forældre siger, at jeg skal.' De konfirmander, for hvem religion ikke spiller den store rolle, er således mere i tvivl om konfirmationsspørgsmålet end deres med-konfirmander og i højere grad under påvirkning af forældrene. Det er dog vigtigt at understrege, at selv de konfirmander, som tillægger religion mindre eller ingen betydning, langt oftere er motiveret af religiøs afklaring, viden og erfaringer end af forældrenes ønske om, at de skal deltage.

Opsamling og spørgsmål til refleksion

Hvad er unges motiver for at deltage i et konfirmandforløb? Dette kapitel viser, at konfirmander kommer med flere forskelligartede motiver, og at for ca. halvdelen af konfirmanderne harmonerer deres motiver med de folkekirkelige motiver for konfirmationsforberedelsen om at blive 'fortrolig med den kristne tros elementære indhold og folkekirkens gudstjeneste'.

- Et væsentligt motiv for 62,3 % af konfirmanderne er en afklaring af, hvad man tror på. At lære mere om kristendom og at forstå gudstjenesten bedre er motiver for ca. halvdelen af konfirmanderne. Konfirmanders ønsker om afklaring, viden og forståelse harmonerer på mange måder med konfirmationsforberedelsens formål.
 - o Hvordan sættes kendskab, kundskab og troserfaringer i spil, sådan at fortroligheden styrkes ikke kun i forhold til kirkens 'kirkelighed', men også i forhold til hvordan kirke og kristendom kan forholde sig til konfirmandernes virkelighed?
- De fleste konfirmander 'går til præst' uden at have en forventning om at skulle lære præsten at kende. Dermed ikke sagt, at præsten ikke er en væsentlig faktor i forhold et konfirmandforløb. Ligesom i andre skole- og fritidssammenhænge er voksne en central medspiller for, at unge oplever motivation og glæde ved en aktivitet, idet den voksne er ansvarlig for at skabe klare rammer omkring stemningen, samværet og relationerne.
 - o Hvordan kan kirken og præster i højere grad lykkes med at skabe gode rammer omkring konfirmandforløbet med god stemning og fællesskab?
- En mindre gruppe (14,5%) angiver, at de deltager i konfirmandforløbet, fordi deres forældre siger, de skal. Denne gruppe kommer måske ikke med andre motiver eller stor egen interesse.
 - o Hvordan mødes og motiveres disse konfirmander i et konfirmandforløb?
- Konfirmanders religiøse identitet har betydning for deres motiver, men generelt har flertallet et ønske om at blive afklaret om, hvad de tror på.
 - o Hvordan mødes konfirmander på vejen i deres afklaringsproces - en vej som kræver følgeskab, dialog og tillid?

Kapitel 6

Hvad er vigtigt, når man deltager i et konfirmandforløb?

6. Hvad er vigtigt, når man deltager i et konfirmandforløb?

I de foregående kapitler har vi undersøgt, konfirmanders intentioner og motiver for at skulle konfirmeres og deltage i et konfirmandforløb. En overordnet konklusion fra kapitel 4 om konfirmanders intention med konfirmationen viser, at konfirmanders valg i høj grad opleves som selvbestemmelse, hvilket har stor betydning ikke kun for deres intention, men også for deres motivation dvs. deres tilgang til og deltagelse i konfirmandforløbet.

Med selvbestemmelsen i baghovedet ser vi i dette afsnit nærmere på, hvad konfirmander oplever som vigtigt i selve konfirmandforløbet og som dermed har betydning for deres motivation og deltagelse. Ligesom med deres øvrige fritidsaktiviteter stiller konfirmander høje kvalitetskrav til både indhold og rammer omkring det, de går til og motiveres af en lang række indre og ydre faktorer. Som nævnt tidligere (afsnit 2.2.) er især fire motivationsfaktorer vigtige for unge i fritidslivet: at unge oplever, at det er sjovt, og der er en god stemning, at de udvikler sig, at der er gode relationer og et godt sammenhold, og at aktiviteten er et frirum. Gælder disse motivationsfaktorer også for konfirmander?

I konfirmandundersøgelsen bliver konfirmanderne bedt om at vurdere en lang række udsagn om, hvad de mener, er vigtigt for deres deltagelse i et konfirmandforløb. Der er flere forhold, der er vigtige, men det tyder på, at noget er vigtigere end andet. Overordnet viser tabel 15, at for over halvdelen af konfirmanderne er følgende vigtigt: stemning, fællesskab og relationer, noget om frirum og noget om at udvikle sig og bliver klogere. Tabelens mange svarmuligheder kan godt virke lidt uoverskuelige, derfor gennemgås de forskellige svarmuligheder og baggrunden herfor i det følgende.

Hvor vigtigt er følgende for dig, når du går til præst/deltager i et konfirmandforløb?	Vigtigt	Ikke vigtigt	Ved ikke/ ikke relevant
At der er en god stemning og fællesskab	92,5	3,9	3,6
At præsten tager os seriøst	79,8	8,1	12,1
At der er tid til hygge	76,5	9,3	14,2
At konfirmandforløbet er et frirum uden karakterer og pres	74,5	12,7	12,8
At det er sammen med mine venner	73,2	14,6	12,2
At præsten er god at snakke med	68,6	15,2	16,3
At jeg udvikler mig og bliver klogere på kristendom	65,0	18,4	16,7
At jeg lærer noget nyt	60,5	19,5	20,0
At vi får anderledes oplevelser i kirkens rum	59,9	19,9	20,2
At vi laver noget kreativt	58,8	24,6	16,6
At vi be'r Fadervor og siger trosbekendelsen	58,1	23,4	18,5
At det er tæt på, hvor jeg bor	55,5	24,8	19,7
At vi selv er aktive med at lave noget/lave nogle opgaver	53,5	27,3	19,2
At der er tid til at stresses af og få ro på med musik, stilhed eller meditation.	50,8	27,3	22,0
At jeg bliver udfordret af nye tanker og oplevelser	48,5	28,9	22,5
At vi snakker om kristendom og samfundstemaer (klima, miljø, politik, social lighed/ulighed)	47,6	27,0	25,5
At vi ser film og videoer om kristendom og religion	45,5	28,8	25,7
At vi snakker om kristendom og ungdomstemaer (venner, ensomhed, krop, sex, sociale medier)	39,9	34,1	26,0
At der er en voksen, jeg er tryk ved	38,2	33,2	28,5
At vi spiser sammen	38,0	41,4	20,6
At vi synger sammen	29,3	44,1	26,6
At vi be'r sammen	24,9	45,5	29,6
At præsten er ung	5,1	74,7	20,2

Tabel 15: Hvor vigtigt er følgende for dig, når du går til præst/deltager i et konfirmandforløb? Procent

6.1. God stemning, fællesskab og venner

De sociale relationer og fællesskab er en central motivation for konfirmander. 'At der er god stemning og fællesskab' er vigtigt for 92,5% af konfirmanderne og er dermed suverænt det, som flest konfirmander har valgt som værende vigtigt for dem. Derudover ligger også 'tid til hygge', og 'at det er sammen med mine venner' også i top 5 over vigtige faktorer i konfirmationsforberedelsen, to elementer der også understøtter den gode stemning og oplevelsen af fællesskab. En konfirmand beskriver betydningen af det at være fælles om at gå til noget på denne måde:

- *Jeg føler, at det er bedst, når man er fælles om tingene. Det er sjovere og mere hyggeligt og federe at opleve fælles. Det er vigtigt, at man har et godt fællesskab med andre og med vennerne. Det gør det sjovere og mere spændende. Fællesskaber er vigtige - det er vigtigt, at nu gør vi det her sammen.*

Konfirmanddreng 8.kl.

For mange unge er fællesskaber og det at gøre noget sammen med andre af stor værdi, fordi de særligt i denne livsperiode bevæger sig og bevæges **sammen** med andre. At gå til præst er for mange konfirmander en ny, ukendt arena at bevæge sig ud i, men hvis man gør det i fællesskab, så tør man måske godt bevæge sig ud på Herrens mark – sammen.

Som ung motiveres man af sammenhænge, der styrker de sociale relationer eller på anden vis bekræfter tilhørsforhold i fællesskaber. Fællesskab kan forstås bredt og dybt, dels som noget man indgår i og føler sig som en del af, hvilket skaber samhørighed, dels som noget man gør sammen – f.eks. en tradition eller ritual – eller som denne konfirmand nævner, nogen at gå i kirke sammen med.

- *Vennerne er vigtige, men det er også rart at være her. Det er et dejligt sted at være – og så betyder vennerne, at man har nogen at være sammen med og gå i kirke med i weekenden.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Det er i denne forbindelse væsentligt at huske, at kun ca. hver tredje konfirmand angav, at de vil konfirmeres, fordi vennerne skal konfirmeres, og mere end halvdelen var uenige i, at vennerne er en årsag til, at de vil konfirmeres (se afsnit 4.2.). Selv om vennerne ikke er en årsag til, at man konfirmeres, så er de en væsentlig del af de top 5 vigtige faktorer i et konfirmandforløb. Relationer og oplevelsen af at høre til i et fællesskab har stor betydning for flertallet af unge i såvel skole som fritidsliv. Derfor er det vigtigt at have en opmærksomhed både på læringsrummet og på, at relationerne er positive og præget af tillid. Allervigtigst er dog, at man som præst formår at koble til det relationelle såvel som til det faglige. Konfirmander forventer, at både det relationelle og det faglige sættes i spil, hvilket udtrykkes meget præcist af disse konfirmander, der fortæller om værdien af det at lære noget sammen.

- *Det betyder noget, at det er sammen med ens venner. Det gør det mere hyggeligt at være her – så kan man hygge sig, mens man lærer noget og bliver forberedt. Det betyder noget, at vi er flere. Det gør, at det bliver en fælles ting.*
- *Jeg er her, fordi jeg gider det og for at høre, hvad præsten har at sige, og så er det fedt at vennerne også er her, - så kan man begge dele. Så lærer man noget.*

Konfirmander 7.kl.

For disse konfirmander går det sociale hånd i hånd med læring, dvs. at de har forventninger til at lære noget og til relationerne i læringsfællesskabet. Som den ene konfirmand understreger, kommer han, fordi han gider det, for at høre hvad præsten har at sige, og så er det godt, når det er sammen med vennerne. Samhørighed opstår blandt andet, når man 'hører' noget sammen og understøtter værdien af at skabe fælles læring - læringsfællesskaber.

Man skulle tro, at det at spise sammen også ville være en væsentlig del af det sociale og relationelle, men 'At vi spiser sammen' ligger forholdsvis langt nede på listen, hvor flere konfirmander anser det for ikke-vigtigt fremfor vigtigt. Måltidsfællesskabet har ellers stor betydning både som fødested for føde og for sociale relationer, men enten har konfirmanderne ingen erfaringer med det at spise sammen i en konfirmandkontekst og

dermed ingen forventninger hertil, eller også skelner de mellem måltidsfællesskabet og det at 'snacke' sammen.

I forbindelse med observationsbesøg var det tydeligt at se, at snackservering med en bolle eller noget frugt var et samlingspunkt for konfirmanderne, eller noget de så frem til, hvis det vel at mærke foregik i respektfulde omgivelser. Snacks kan være med til at understøtte den gode stemning og relationerne og ikke mindst, at man som konfirmand føler sig velkommen og anerkendt også i forhold til de mere fysiske behov. En konfirmand forklarer, hvordan han opfatter betydningen af frugt og vand som mere end bare frugt og vand.

- *Det betyder noget, at der er frugt og lidt at drikke. Det er hyggeligt, og det viser, at man vil os det godt. Så føler man sig velkommen, og man er ikke ked af det og sulten.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Konfirmanden giver udtryk for, at når kirken imødekommer de fysiske behov, understøttes relationerne, samhørigheden og stemningen, hvilket er centrale motivationer for konfirmanders deltagelse i konfirmandforløbet.

Selv om konfirmander ikke har de store forventninger til at lære præsten at kende, har de forventninger til, at præsten lærer dem at kende ☺

Som nævnt i det forrige kapitel har konfirmander ikke de store forventninger til at skulle lære præsten bedre at kende (afsnit 5.3.). Men ser vi på ovenstående tabel, oplever konfirmander alligevel, at relationen til præsten er en vigtig motivationsfaktor i konfirmandforløbet. Her er det vigtigste for konfirmanderne, at præsten tager dem seriøst. Det gælder 79,8% og er nr. 2 på listen over de vigtigste ting for konfirmanderne. Derudover er det vigtigt, at præsten er god at snakke med, hvilket 68,6% af konfirmanderne angiver. Selv om konfirmander ikke har de store forventninger til at lære præsten at kende, tyder det på, at de har forventninger til relationen til præsten, og at præsten lærer dem at kende.

- *Der er meget god stemning. Præsten er meget imødekommende og tager os seriøst. Og selv om man stiller et spørgsmål, der er lidt spøjst, så svarer han ærligt på det.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Denne konfirmand formulerer klart, at netop præstens imødekommende tilgang, hvor han viser, at han tager konfirmanderne seriøst, er rammesættende for den gode stemning. På denne måde er præsten rollemodel for de gode relationer, og det indgyder respekt, når præsten på en respektfuld måde tager ansvaret for såvel den gode stemning som for uroen. Som denne konfirmand forklarer:

- *Lige i starten, der var det hele nyt for os og lidt svært for os alle at falde til, og der var sådan noget uro. Men det gør noget helt andet, når han (red. præsten) ikke bliver sur. Så får man mere respekt og tænker, det vil jeg godt det her, for de er ikke bare sådan nogen, der skælder ud, når man gør noget forkert. Man respekterer ham mere for det.*

Konfirmanddreng 7. kl.

Konfirmanden gør opmærksom på, at det at komme i kirken og gå til præst er en ny arena og lidt som at være på Herrens mark. Som vi så i afsnit 3.1., har konfirmander ikke de store erfaringer hverken med kirke eller religiøse ritualer/praksisser og skal derfor i højere grad guides og vejledes til de samværsformer, man ønsker i kirken. Denne konfirmanddreng oplever, at præsten gør dette på en respektfuld måde uden skæld ud, hvilket for ham skaber respekt over for præsten.

Respekt kommer altså ikke, fordi præsten er 'hip' eller ung. Tabel 15 viser tydeligt, at præsten ikke behøver at bekymre sig om sin alder: kun 5,1% angiver, at det er vigtigt, at præsten er ung. At alder ikke synes at have den store betydning i relationen mellem voksen og ung ses ligeledes i andre undersøgelser (Haugegaard & Østergaard 2020). Set fra et konfirmandperspektiv har det langt større betydning, at præsten tager konfirmanderne seriøst, er god at snakke med og dermed er tilgængelig og nærværende, som denne konfirmand så fint formulerer det:

- *Vi har et godt forhold til præsten, det er rart at være her. Hvis der er noget galt, så kan man sige det til ham, så hører han det.*

Konfirmandpige 7. kl.

At gøre sig erfaring med en præst, 'der hører', er væsentligt, hvis man som præst vil sættes i spil som en betydningsfuld sekundær voksen. Dels har præster ikke mange andre konkurrenter i forhold til at være en betydningsfuld sekundær voksen, der har sprog og evne til at tale om eksistentielle og religiøse tematikker, dels er det væsentligt, at konfirmander oplever en præst, 'der hører', hvis konfirmander skal nå at gøre sig erfaring med præsten som en mulig, (fremtidig) sjælesørgerisk samtalepartner. Dermed er relationen til præsten her og nu af betydning også for konfirmanders fremtidige relation til præster, kirke og kristendom.

Relationens betydning er mere end bare motivation

Konfirmanders prioriteringer af, hvad der er vigtigt for dem i et konfirmandforløb, er væsentlige elementer at blive mindet om – også set fra et teologisk og religionspædagogisk perspektiv. For det første er konfirmandforløbet for mange konfirmander deres første møde med kirke og præst. Hermed lægges de første trædesten for konfirmandens fremtidige møder med præsten eller andre præstekollegaer som f.eks. sjælesørgerisk samtalepartner, uddannelsespræst, sømandspræst eller en fremtidig præst i forbindelse med dåb, bryllup eller begravelse. Hvis kirke og kristendom fremadrettet skal blive en del af unges livsunivers og valg, er det vigtigt, at deres møde og erfaring med kirke og præst er præget af tilgængelighed og nærvær (Poulsen m.fl. 2021).

For det andet er disse elementer væsentlige for konfirmandens møde med kristendom. Den norske religionspædagog Erling Birkedal understreger, at teenageres relation til kirken og kristendom som oftest påvirkes af relationen til de personer som identificeres med kirken (Birkedal 2008). Dermed inviterer præsten ikke kun til en relation mellem præst og konfirmand, men inviterer også til en relation mellem Gud og konfirmanden. Sat lidt på spidsen: Hvis præsten er nærværende, tager én seriøst og er til at snakke med, så er den Gud, han/hun taler om, sikkert også nærværende, tager én seriøst og er til at snakke med.

En unik undskyldning for at være sammen sammen

En ny og overraskende dimension af betydningen af konfirmandforløbets fællesskab og relationer er, at konfirmandforløbet pludselig er blevet et af de få mødesteder, hvor unge 7. og 8. klasses elever kan samles og være sammen fysisk. Som nævnt tidligere i kapitel 2 er unges samværsformer rykket fra de fysiske rum til de virtuelle rum, fra fysisk tilstedeværelse til online tilstedeværelse. Man går hjem fra skole og er sammen hver for sig, forstået som at man fortrinsvis er tilgængelig og sammen på de sociale medier eller i gaming-grupper. Samværet er præget af mere kommunikation og mindre samvær, af mere alenehed og markant mere ufrivillig ensomhed (Haugegaard 2020). En gruppe 7. klasses konfirmander forklarer, hvordan de oplever, at konfirmandforløbet pludselig får en særlig betydning for deres samvær og skaber en undskyldning for at være sammen sammen.

- *Vi har fået et rigtig godt fællesskab – hele årgangen! - især da vi sov sammen i kirken. Det hjalp virkelig på at lære hinanden at kende også dem i den nye klasse. Det betyder noget, at man børster tænder og ser hinanden i pyjamas i kirken.*
- *Vi mødes jo her sammen efter skole. Det er hyggeligt, at vi kan gå til det sammen og hygge os. Det er en god undskyldning for at være sammen sammen. Da vi var yngre og gik i 4.-5. klasse, var vi sammen i klubben. Det gør vi ikke mere. Nu går man bare hjem hver for sig eller til fodbold.*
- *Her kan vi være sammen på en anderledes måde end i skolen. Her kan man heller ikke være uvenner. Når vi hører de der fortællinger i biblen om tilgivelse, så kan man godt bruge det i vores hverdag, når vi er uvenner. Så bliver man nødt til at gå hen og sige undskyld.*

Konfirmander 7. kl.

For disse konfirmander skaber konfirmandforløbet rum for anderledes samværsformer end dem, de selv kan skabe i deres hverdagsliv. De får en unik mulighed for at være fysisk sammen og opleve hinanden på nye måder. Særligt for nye, sammensatte klasser i f.eks. overbygningsskoler er konfirmandforløbet med til at skabe nye relationer i eller på tværs af klasserne. Endvidere understreger den sidste konfirmandkommentar, at

konfirmandforløbet kan sætte kristendommens fortællinger i spil som etiske, relationelle pejlemærker og dermed være med til at styrke unges indbyrdes relationer. I en tid hvor flere unge mistrives, tyder det på, at konfirmandforløbet kan være med til at øge trivslen.

6.2. Frirum – det er ikke et pres at gå til præst

I en ungdomstid præget af præstations- og perfektionskultur med krav om altid at præstere godt og præsentere sig godt, er 'jagten på frirum' af særlig betydning for unge (se afsnit 2.2.). Frirum forstås som et selvvalgt sted, hvor man kan være sig selv uden at være reguleret af fagbeskrivelser, karakterer og præstationskrav (Haugegaard 2020). Tabel 15 viser at tre ud af fire (74,5%) anser det som væsentligt, at konfirmandforløbet er et frirum. En gruppe 7. klasses konfirmander forklarer, hvordan det at gå til præst opleves som et særligt frirum uden pres, præstationskrav og med plads til at fejle.

- *Der er ikke et pres, når man går til præst. Vi får ikke karakterer, og det er rart, fordi vi lærer bare for at forstå det, forstå det for os selv.*
- *Det bliver også sjovere og hyggeligere at lære, når vi ikke bliver presset. Der er jo ingen, der tvinger os til at være her, når det er vores eget valg. Præsten presser os ikke. Han er opmærksom på, at vi bare kan være os selv.*
- *Det føles lidt som om, der er plads til fejl her i kirken. Det er okay at fejle. Der er ikke noget pres på, at du skal svare rigtigt ligesom i matematik. Vi får ikke skæld ud, hvis vi svarer forkert. Her er det mere åbne spørgsmål, som vi kan tænke frit over sammen.*

Konfirmander 7. kl.

Konfirmationsforberedelsen adskiller sig fra mange af de andre læringsmiljøer, som konfirmander kender, da de ikke får karakterer og ikke behøver at præstere i en konfirmandkontekst. Som den første konfirmand forklarer, så lærer de 'bare for at forstå' – og ikke som i skolens testkultur for at **bestå**. Konfirmanderne virker nærmest overraskede over denne anderledes læringskultur, hvor der er plads til at fejle og hvor læring i konfirmandstue – til forskel fra skolens klasseværelse - handler om åbne spørgsmål, som man ikke skal svare rigtigt på.

Konfirmandforløbets læringsrum bliver således et frirum, når der er plads til refleksion og fælles tænkning, og konfirmander giver udtryk for at sætte pris på det præstationsfrie rum med et andet livssyn end perfektionskulturen. Hermed fremstår konfirmandforløbet som et særligt frirum, et 'modsted' (se afsnit 2.2.), hvor konfirmander kan fordybe sig, forstå sig selv og opdage, at det er okay at være til stede, som den man er.

Et selvbestemt frirum

Et andet væsentligt aspekt af 'frirummet' hænger sammen med konfirmanders selvbestemmelse, når de vægtlægger, at det er deres eget valg at ville konfirmeres. Dermed understøttes deres personlige initiativ og oplevelse af meningsfuldhed, hvilket står i kontrast til skolens 'skal arena'.

- *Vi er jo sammen i skolen, men det er som om, at her i kirken er det sådan anderledes. Vi er et andet sted, i et andet rum, og man bliver ikke tvunget til det på samme måde som i skolen. Og vi er her, fordi vi vil, og fordi vi skal stå sammen på den store dag.*
- *Jeg blev meget overrasket over klassekammeraterne. Det er som om, at når vi er her, så ændrer de sig. Det er lidt mere afslappet og roligt - og man lærer dem at kende på en anden måde.*

Konfirmandpiger 7.kl.

Konfirmandforløbet som en 'kan arena' modsat skolens 'skal arena' giver en oplevelse af autonomi og selvbestemmelse (se afsnit 2.2.), hvilket har betydning for deres engagement og tilstedeværelse. De overraskes selv over, hvad det gør ved deres samvær og bemærker, hvordan de oplever nye sider af sig selv og hinanden i 'konfirmand-frirummet'.

Frirum med tid til at stresses af og få ro på

Et tredje aspekt af frirum viser sig i, at det er vigtigt for halvdelen (50,8%) af konfirmanderne, at der er 'tid til at stresses af og få ro på med musik, stilhed eller meditation'. Ikke mange andre fritidsaktiviteter tilbyder frirum med tid til at stresses af – og slet ikke i et fællesskab. Som oftest er det at få ro på, noget unge selv skal skabe

alene, men kirkerummet og kristendommens spiritualitet giver mulighed for, at man kan gøre sig erfaring med denne side af sig selv – ovenikøbet sammen med andre. Som disse to konfirmanddrengene fortæller:

- *I forhold til at man går til præst, så er det vigtigt, at man er i kirken. Der er fredeligt. Der er sådan en form for ro. Du kan finde din ro her - i forhold til skolen, hvor der hele tiden er noget, der larmer og forstyrrer rundt omkring.*
- *'Præst' er et stille og roligt frirum, hvor man bare kan lytte og ikke lave det store. Ikke ligesom ude i virkeligheden, hvor du skal præstere, f.eks. hvis man spiller på et fodboldhold, spiller i et band... her er det stille og roligt, hvor man kan tænke.*

Konfirmanddrengene 7.kl.

Konfirmanderne oplever kirken som et mere fredeligt og roligt sted til forskel fra skolens hektiske aktivitetsliv. For den sidste konfirmand bliver konfirmandforløbet ligesom ritualen - en 'aktiv-passiv handling', hvor han 'bare skal lytte og ikke lave det store'. De beskriver, begge hvordan de oplever konfirmandforløbet som et frisættende 'modsted', (se afsnit 2.2.) i modsætning til skolens uro eller virkelighedens præstationskrav. På denne måde kan konfirmandforløb blive et pusterum eller et åndehul for unge, hvis hverdagsliv ellers opleves som presset og stresset.

6.3. Viden og læring, der giver kundskab og kendskab

Som nævnt tidligere i kapitel 5 er faglig viden og det at lære noget om kristendom et væsentligt motiv for konfirmandforløbet. På samme måde er vidensmotivation vigtig for over halvdelen af konfirmanderne. Tabel 15 viser, at for 65% af konfirmanderne er det vigtigt, at de udvikler sig og bliver klogere på kristendommen, og for 60,5% af konfirmanderne er det vigtigt, at de lærer noget nyt. Men hvad ligger der i det at lære noget? En gruppe konfirmandpiger uddyber, hvad de tænker om det at lære.

- *Vi lærer ligesom noget om Gud og Jesus og historierne bagved. Men vi bliver også mere klare på, hvad det at være kristen går ud på, og hvad det handler om.*
- *Når man går til præst, så kommer man dybere ind i sig selv og lærer sig selv bedre at kende, f.eks. de fortællinger man hører, så lærer man mere om sig selv og ikke kun om kristendom og Gud.*
- *Man lærer noget om sig selv, som man kan bruge resten af livet. Man lærer ikke kun ligesom i skolen, men også følelsesmæssigt og lærer at blive mere åben. Man kommer mere ind i sig selv.*

Konfirmandpiger 7.kl.

Denne gruppe piger giver udtryk for, at de motiveres af at lære noget om kristendom, og at de yderligere motiveres, når den nye viden kan kobles til en forståelse af dem selv eller til deres umiddelbare erfaringer. På denne måde sætter de kristendommens fortællinger i relation til deres eget liv, måske en måde at 'bygge bro mellem konfirmandernes livsverden og evangeliet', som er et af målene i anordningen for konfirmationsforberedelsen. For disse konfirmandpiger åbner kundskab om kristendom op for et kendskab til sig selv og giver dem en fornemmelse af at kende sig selv.

Tydeligt er det dog, at en stor gruppe af konfirmander er bevidste om, at de deltager for at lære noget, men oplever det som en anderledes form for læring. Som disse konfirmander forklarer, er det læring, der bygger på forståelse, fortrolighed og ikke mindst på, at det er et frivilligt selvvalg.

- *Ja, vi lærer noget, men ikke sådan noget med at lære et regnestykke. Men ligesom mere om, hvordan vi er som mennesker. Man lærer ikke bare at gange, men man lærer at tænke på en anden måde, og man får noget at tænke over.*
- *Jeg har lært noget om, at der er forskellige måder at tro på Gud, og at man kan tro på mange forskellige måder. Det er også det, jeg synes er smukt ved kristendommen, at der ikke kun er en slags, men at hvis man virkelig gerne vil være kristen – så er der forskellige måder. Der er plads til alle og Gud sætter ikke grænser, men vi kan være os selv.*
- *Det er meget mindre hårdt, når de sidste lektioner er her, fordi det er noget helt andet. Det er jo ikke skole. Her er det hyggeligt at være, og det er jo frivilligt.*

Konfirmander 7. kl.

6.4. Religiøse erfaringer

Som beskrevet i kapitel 5 er selve det at prøve at komme i kirken et motiv for at deltage i et konfirmandforløb for fire ud af ti konfirmander. Betydningen af kirkens rum ses også i tabel 15, hvor ca. seks ud ti (59,9%) anser det som vigtigt, at de får anderledes oplevelser i kirkens rum. Hvordan forstås anderledes oplevelser i kirkens rum? Med en erfaringsbaseret tilgang understreger den norske religionspædagogiske forsker Birkedal, at når konfirmanders tro er 'kommet i puberteten' er det vigtigt at tilbyde troserfaringer, der forudsætter Guds eksistens. Han påpeger vigtigheden af at 'tilbyde nye erfaringer med kristen, religiøs tro og praksis' og 'give meningsfulde oplevelser af guds nærvær'. (Birkedal 2008) Det tyder på, at kirkens rum formår at sætte noget særligt i spil for en del konfirmander. Som disse konfirmanddrengene forklarer:

- *Her er man lidt tættere på kirken. Der er mere fredeligt end i skolen, hvor der er mere støj. På skolen er der altid nogen der larmer.*
- *Det bliver sådan lidt trygt og rart at være her – så føler man, at man er lidt tættere på Gud.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Brugen af kirkerummet i konfirmandforløbet synes at skabe ramme om troserfaringer for disse konfirmander, idet rummets stemthed får betydning for en indre stemthed, der er med til at understrege Guds tilstedeværelse, og som konfirmanden formulerer det, så føler man, at man er lidt tættere på Gud.

Næsten lige så mange konfirmander (59,9%) angiver, at de synes, at det er vigtigt for dem at bede Fadervor og sige trosbekendelsen til konfirmationsforberedelsen. Vigtigheden af dette handler muligvis også om, at konfirmanderne forventes at kunne disse til deres konfirmation, men kan også være et udtryk for gerne at ville mestre en religiøs praksis. Det at bede og synge sammen tildeles kun betydning af henholdsvis 24,9% og 29,3% af konfirmanderne, hvilket måske kan forklares med en generel blufærdighed overfor bøn og sang, særligt når ens stemme er i overgang.

6.5. Aktive og deltagende

På trods af unges generelle inaktive teenage-tilgang til mange aktiviteter giver konfirmanderne udtryk for, at de hellere vil engageres og være kreative end at se film og videoer: 58,8% af konfirmanderne anser det for vigtigt, at konfirmationsforberedelsen indebærer kreativitet, og 53,3% angiver, at det er vigtigt, at konfirmanderne selv er aktive med at lave noget. Kun 45,5% synes, det er vigtigt at se film og videoer om kristendom og religion.

- *Præsten ved godt, at vi er sådan lidt teenager, at vi ikke kan sidde stille hele tiden, så han ved, at vi skal op i kirken og være aktive. Han vil os alle sammen det godt.*

Konfirmanddreng 7.kl.

Fra observationsbesøg fremgår det, at engagement og aktiv deltagelse er vigtigt for konfirmanderne. Som ovenstående konfirmand forklarer, er det vigtigt for teenagere med afveksling i den enkelte lektion og mulighed for at være aktiv, sådan at der er mulighed for afveksling og skift i rum og arbejdsform. At præsten viser forståelse for dette, opfattes af konfirmanden som en måde, hvorpå han viser omsorg og tager konfirmanderne seriøst. To andre konfirmander fortæller om betydningen af variation i mulighederne for at kunne deltage og være engagerede og kreative.

- *Også det, at vi laver forskellige ting – sidste gang var vi på kirkegården, i dag skal vi ned og male, og så får vi et break, hvor vi skal op og synge i kirken, at det ikke er det samme hver gang – ja at det varierer lidt hver gang...*
- *Det var fedt, at vi lavede alle de der workshops, hvor jeg var med til at spille i et band – f.eks. med Halleluja – det har jo meget at gøre med Gud.*

Konfirmander 7.kl.

Er der andet, som er vigtigt?

For lidt over halvdelen (55,5%) af konfirmanderne er det vigtigt, at konfirmationsforberedelsen er tæt på, hvor de bor. I konfirmandundersøgelsen havde konfirmanderne mulighed for at skrive, hvis der var andet end

ovenstående muligheder, som var vigtige for dem i konfirmationsforberedelsen. 19 konfirmander besvarede med svar der indikerer at fællesskab, hygge, og at man kommer godt ud af det med præsten er vigtigt. Særligt for konfirmander for hvem kirken er ukendt og fremmed, er sociale initiativer og relationer vigtige.

- *Jeg tænkte i starten, at jeg følte mig meget sådan lidt udenfor, fordi jeg ikke er kristen og ikke er kommet i kirken. Men den overnatning, hvor vi sov i kirken, så blev det mere sådan kendt og ikke så fremmed og lukket. Jeg følte mig sådan mere hjemme. Vi var her jo i et døgn og skulle børste tænder, gik rundt i pyjamas. Vi var her jo sammen og snakkede sammen, og det gjorde det lidt mindre formelt, og så man føler sig mere velkommen.*

Konfirmandpige 7.kl.

Opsamling og spørgsmål til refleksion

Hvad er vigtigt, når man deltager i et konfirmandforløb set fra et konfirmandperspektiv? Dette kapitel viser, at der er mange motivationsfaktorer i spil for konfirmander, hvor særligt selvbestemmelse, de relationelle rammer, videns- og mestringsmotivation er vigtigt. Ligesom med deres øvrige fritidsinteresser har konfirmander høje forventninger både til indhold og til rammerne omkring konfirmandforløbet.

- Konfirmander vægter i høj grad de relationelle rammer omkring konfirmandforløbet, altså at der er god stemning, fællesskab, og respektfulde relationer mellem konfirmanderne og i relationen til præst og kirkelige medarbejdere. Samværet i konfirmandforløbet er et af de få, unikke mødesteder for unge 7. og 8. klasser, hvor man er 'sammen sammen' og har potentialer til at styrke unges relationer og samhørighed. God stemning, fællesskab og respektfulde relationer er desuden vigtige teologiske og religionspædagogiske faktorer for præst og kirke og har betydning for konfirmationsforberedelsens formål med at gøre unge fortrolige med kristendommen. Dette har også betydning for unges (fremtidige) forhold til kirke og kristendom.
 - o Hvordan kan konfirmandforløb skabe gode, anderledes rammer omkring unges samvær og være med til at styrke deres relationer?
- Selv om konfirmander ikke har de store forventninger til at lære præsten at kende, tyder det på, at de har forventninger til relationen til præsten, og at præsten lærer dem at kende. At gøre sig erfaring med en præst, 'der lytter', er væsentligt, hvis man som præst vil sættes i spil som en betydningsfuld, sekundær voksen.
 - o Hvordan kan konfirmander i højere grad gøre sig erfaring med præster, 'der lytter' og dermed gøre sig erfaringer med præsten som en mulig (fremtidig) sjælesørgerisk samtalepartner?
- I en ungdomstid præget af præstations- og perfektionskultur med krav om altid at præstere godt og præsentere sig godt, er 'jagten på frirum' af særlig betydning for unge. Undersøgelsen viser at tre ud fire (74,5%) anser det som væsentligt, at konfirmandforløbet er et frirum.
 - o Hvordan kan konfirmandforløb i højere grad opleves som et pusterum og åndehul og synliggøres som et frirum i en presset ungdomskultur?
- Vidensmotivation er vigtigt for over halvdelen af konfirmanderne, som motiveres af at lære noget om kristendom og motiveres af 'konfirmandstuens anderledes slags læring', når der inviteres til refleksion, og når kristendom kobles til en forståelse af dem selv eller til deres umiddelbare erfaringer.
 - o Hvordan kan konfirmandforløb i højere grad kommunikeres som et anderledes læringsrum, hvor man bliver klogere på kristendom, sig selv og på verden omkring sig og dermed bygge bro fra kristendommens livsvejledningsunivers til konfirmanders livsverden?

Kapitel 7

Perspektiver på Herrens mark

7. Perspektiver på Herrens mark

Konfirmander er på mange måder efterladt på Herrens mark. Individualiseringen er et grundvilkår, og derfor udfordres konfirmander til at skulle træffe mange valg i deres hverdagsliv: tilvalg, fravalg, omvalg. For nogen opfattes det som valgfrihed, for andre som valgtvang. Uanset hvordan det opfattes, står mange unge alene i disse valg, fordi voksne ikke længere vil træffe beslutninger på deres børns vegne – og det efterlader dem lidt på Herrens mark. Hvordan kan et konfirmandforløb være med til at støtte og styrke unges indre kompas i et ungdomsliv med mange valg og dermed få redskaber til at kunne navigere netop på Herrens mark?

Flertallet af konfirmander er døbt, dog uden at have gjort sig erfaring med kirkens formelle eller uformelle dåbsoplæring. Der tegner sig et billede af, at langt største delen af konfirmander er efterladt lidt på Herrens mark i forhold til en kirkelig erfaringsdannelse, religiøs hverdagspraksis og religiøse samtaler i hverdagslivet. Hvordan kan et konfirmandforløb blive et betydningsfyldt religiøst dannelsesforløb, hvor tro, eksistens og kristendom sættes i spil netop på Herrens mark?

Selvom konfirmander på mange måder står lidt alene på Herrens mark, så tyder det på, at konfirmandforløbet indeholder nogle betydningsfulde potentialer også i forhold til et levet ungdomsliv. Set fra et konfirmandperspektiv kan konfirmandforløb bidrage med væsentlige elementer til konfirmanders trivsel, fællesskab, religiøse dannelse og være med til at skabe et 'frirum' i en presset ungdomsvirkelighed.

Samværer i et konfirmandforløb er et af de få, unikke mødesteder for unge 7. og 8. klasser, hvor man er 'sammen sammen'. Unges samværsformer er rykket fra de fysiske til de virtuelle rum og er præget af mere 'tiltildeværelse' end tilstedeværelse. Konfirmandforløb fremstår derfor som en særlig undskyldning og anledning for at være sammen og kan skabe rum for anderledes samværsformer, end unge selv kan skabe i deres hverdagsliv. Konfirmander får mulighed for at være fysisk sammen og opleve hinanden på nye måder og har derfor store forventninger til stemning, fællesskab og relationer, når de mødes til konfirmationsforberedelse. Det stiller følgende udfordringer: Hvordan kommunikeres konfirmandforløb til kirke, præst, skole og forældre som en unik samværs mulighed i en ungdomstid, hvor det ellers synes svært at mødes og være 'sammen, sammen'? Hvordan tydeliggøres konfirmandforløbets potentialer i at være en medspiller i forhold til at øge unges trivsel?

I en tid præget af præstations- og perfektionskultur er unge langt hen ad vejen efterladt på Herrens mark med krav om at skulle præstere godt og præsentere sig godt. Jagten på frirum af derfor af særlig betydning for unge. Det tyder på, at konfirmandforløbet fremstår som et helt særligt frirum, set ud fra tre aspekter: At gå til præst er ikke et præstationspres, men et frirum, hvor der er plads til at fejle. Konfirmandforløbet er et selvbestemt frirum, et aktivt tilvalg. Endvidere kan konfirmandforløb særligt i kirkerummet skabe et helt specielt frirum med tid og rum til at stresses af og få ro på. Det stiller følgende udfordringer: Hvordan synliggøres konfirmandforløb som et frirum og pusterum i et presset ungdomsliv? Hvordan kommunikeres konfirmandforløb til både præster, forældre og konfirmander som et betydningsfuldt frirum, hvor unge får lov at være og lære på Herrens mark?

På mange måder er en generation unge blevet efterladt på Herrens mark. Det tyder på, at folkekirkens konfirmandforløb indeholder nogle helt særlige potentialer for at møde unge - netop på Herrens mark. Det er krævende og samtidig fyldt med helt særlige muligheder, men måske kan både kirke, præst og konfirmander få stor gavn af at være sammen på Herrens mark?

Litteraturliste

- Andersen, K., Sigurdsson, L. (2020): Religionsdidaktik i praksis – dannelse til religiøs myndighed, Eksistensen.
- Arendt, K. S., & Skov, P., R. (2017): Den længere skoledags betydning for elevers fritidsaktiviteter. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Birkedal, E. (2008): Erfaringsbasert didaktik, Platform for planutvikling i trosopplæring for ungdom – et refleksionsnotat, IKON.
- Birkedal, E. og Grimsby, L.K. (2020): Unges tanker om konfirmasjon. En studie blant 14-åringer forut for deres valg av ungdomsrite i Nordisk tidsskrift for praktisk teologi (Nordic Journal of Practical Theology) Årgang 37. nr. 2/2020.
- Boschki, Reinhold, (2006): The Concept of Relationship and its centrality to religious education, in Education, Religion and Society, Routledge.
- Børnerådet & Dansk Center for Undervisningsmiljø, (2009): Relationer mellem lærere og elever.
- Christensen, H., (2020): Religion i Danmark på tværs af 40 års værdiundersøgelser, Center for Samtidsreligion, Aarhus Universitet.
- Christensen, L., (2015): Skolereform og konfirmationsforberedelse, FUV, Folkekirkens Uddannelses og Videnscenter.
- Christensen, L., Götke, P. og Rasmussen, Steen M. (2010): Dåbsopplæring i folkekirken – en rapport, Kirkeministeriet.
- Drugli, M. B. (2012): Relasjonen lærer og elev: Avgjørende for elevenes læring og trivsel. Cappelen Damm høyskoleforlag.
- Erikson, E. (2000): Barndommen og samfunnet, Gyldendal Akademisk, Oslo.
- FUV (2019): Børnekonfirmandundersøgelse, Best og Next, Kvantitativ undersøgelse 2019, FUV, Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, Aarhus.
- Felter, K. og Rasmussen, S. (2018): Slår fundamentet revner? Nye vilkår for folkekirkens konfirmationsforberedelse efter folkeskolen. Aarhus: Folkekirkens Uddannelses og Videnscenter.
- Görlisch, A., m.fl. (2019): Ny udsathed i ungdomslivet – 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge, Hans Reitzel, København.
- Haugegaard, S. og Østergaard, S. (2020): Jagten på frirum, - perspektiver på unge, hverdagsliv og fællesskaber, Ungdomsanalyse.nu.
- Hjortkær, C. (2020): Utilstrækkelig – hvordan den nye moral gør de unge psykisk syge, Klim
- Hull, John M. (2002-02): Religious Education after 11 September 2001', World Religions in Education: Religion: The Problem or the Answer? (SHAP Working Party on World Religions in Education)
- Jørgensen, P. Schultz (2006): Den relationsorienterede lærer. I: Ritchie, T. (Red.), Relationer i Skolen. Perspektiver på liv og læring (s.7-22). Værløse: Billesø & Baltzer
- Jørgensen, P. Schultz, (2014): Styrk dit barns karakter, - et forsvar for børn, barndom og karakterdannelse, Kristelig Dagblads Forlag.
- Lave, J. & Wenger, E. (2003): Situeret læring og andre tekster. Kbh, Hans Reitzels Forlag
- Leth-Nissen, K.M. (2020): Tradition til forhandling, Kritisk Forum for Praktisk Teologi, 160 Juni, 2020, Eksistensen, Frederiksberg.

- Nissen, J. (2014): Medvandring – indføring i teologisk religionspædagogik, Religionspædagogisk Forlag
- Ottosen, M. H. m.fl. (2018): Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2018. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Petersen, A. (2016): Præstationssamfundet, Hans Reitzels Forlag
- Pew Research Center 1615 L. (2018): Being Christian in Western Europe, Pew Research Center's Religion and Public Life Project.
- Poulsen, J. m.fl. (2021): Religiøsitet og forholdet til folkekirken 2020 Bog 1 – Kvantitative studier FUV, Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, København
- Rasmussen, S. M., m.fl. (2009): Minikonfirmand- og konfirmandundervisning i folkekirken 2009-09. Teologisk Pædagogisk Center, Løgumkloster.
- Rasmussen, S. M. m.fl. (2009). Kirkelig undervisning med fokus på minikonfirmand- og konfirmandundervisning, Landsforeningen af Menighedsråd
- Rasmussen, M. m.fl. (2019): Skolebørnsundersøgelsen 2018: helbred, trivsel og sundhedsadfærd blandt 11-, 13- og 15-årige skoleelever i Danmark. Statens Institut for Folkesundhed
- Rosenberg, F., Tange, m.fl. (2006). Konfirmationsforberedelse – formål – fagbeskrivelse – vejledning. Frederiksberg
- Schultz Hansen, S. (2011): Årgang 2012: socialliv og samvær i en tid med nye medier, Information
- Schweitzer, F. (2006). Barnets ret til religion, Aros
- Schweitzer, F. (2017), 'Researching non-formal religious education: The example of the European study on confirmation work', HTS Teologiese Studies/Theological Studies73(4), a4613. <https://doi.org/10.4102/hts.v73i4.4613>
- Schweitzer, F. m.fl. (2010): Confirmation Work in Europe. Empirical Results, Experiences and Challenges. Konfirmandenarbeit erforschen und gestalten Band 4, Gütersloh, Gütersloher Verlagshaus.
- Schweitzer, F. m.fl. (2015): Youth, Religion and Confirmation Work in Europe: The Second Study. Konfirmandenarbeit erforschen und gestalten Band 7, Gütersloh, Gütersloher Verlagshaus.
- Tamminen, K. (1991): Religious development in childhood and youth. An Empirical Study. Suomalainen Tiedeakatemia
- Taylor, Charles (2007): A Secular Age. Harvard University Press.
- Wenger, E. (2004) Praksisfællesskaber, Hans Reitzel, København
- Willer, T. og Østergaard, S. (2017): Det er vigtigt at være en succes ... Men det er bare ikke altid, at det lykkes!, rapport. Ungdomsanalyse.nu, Frederiksberg.

© CUR 2023

Steenwinkelsvej 19 • 1966 Frederiksberg
cur@cur.nu • www.cur.nu

Forsidefoto: unsplash.com, Rafaela Biazzi
Øvrige fotos: Maria Grønne Jensen

KONFIRMANDCENTER

